

TFRS 2

HİSSE BAZLI ÖDEMELER

GÜNCELLEMELER VE YÜRÜRLÜK TARİHLERİ

- “TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler” Standardı 31/12/2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere ilk olarak 31/03/2006 tarih ve 26125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.
- Söz konusu Standart, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında meydana gelen değişikliklere paralellik sağlanması amacıyla;
  1. 15/07/2007 tarih ve 26583 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 64 sıra no’lu,
  2. 13/08/2008 tarih ve 26966 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 71 sıra no’lu,
  3. 13/08/2008 tarih ve 26966 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 73 sıra no’lu,
  4. 29/07/2009 tarih ve 27303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 161 sıra no’lu,
  5. 31/12/2009 tarih ve 27449 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 169 sıra no’lu,
  6. 28/10/2011 tarih ve 28098 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 216 sıra no’lu,
  7. 28/10/2011 tarih ve 28098 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 217 sıra no’lu,
  8. 30/12/2012 tarih ve 28513 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5 sıra no’lu,
  9. 18/09/2014 tarih ve 29123 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 18 sıra no’lu,
  10. 18/12/2017 tarih ve 30274 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 84 sıra no’lu,
  11. 19/12/2017 tarih ve 30275 sayılı Resmi Gazete’de (Mükerrer) yayımlanan 86 sıra no’lu

Tebliğler aracılığıyla güncellenmiştir.

- İlk değişiklik, Standartta “PB (Para Birimi) ve YTL” şeklinde geçen ibarelerin “TL” olarak değiştirilmesine ilişkin olup, 31/12/2006 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- İkinci değişiklik yeni yayımlanan TMS 1 tarafından yapılmış olup, 31/12/2008 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- Üçüncü ve dördüncü değişiklikler ise doğrudan TFRS 2 tarafından yapılmış olup, üçüncü değişiklik 31/12/2007, dördüncü değişiklik 30/6/2009 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- Beşinci değişiklik Standart hükümlerinin niteliklerine göre 30/04/2006, 28/02/2007 ile 01/01/2010 tarihinden sonra başlarsın hesap dönemleri için geçerlidir. Söz konusu değişiklik ile birlikte “TFRS Yorum 8 TFRS 2’nin Kapsamı” ve “TFRS Yorum 11 TFRS 2-Grup İçi ve İşletmenin Geri Satın Alınan Kendi Hisselerine İlişkin İşlemler” Yorumlarını yürürlükten kaldırmıştır.
- Altıncı ve yedinci değişiklikler TFRS 10 ve TFRS 11 tarafından yapılmış olup, bu değişiklikler 31/12/2012 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- Sekizinci değişiklik yeni yayımlanan TFRS 13 tarafından yapılmış olup, 31/12/2012 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- Dokuzuncu değişiklik TFRS 2 tarafından yapılmış olup, 30/06/2014 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- Onuncu değişiklik TFRS 2 tarafından yapılmış olup, 31/12/2017 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- On birinci değişiklik TFRS 9 (2017 Sürümü) tarafından yapılmış olup 31/12/2017 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.

Yukarıda yer verilen Tebliğlerin erken uygulanma imkânı da bulunduğundan, bu kitapta TFRS 2’nin ilgili Tebliğlere göre düzeltilmiş son şekli yer almaktadır. Standardı bu şekliyle uygulamayı tercih etmeyen işletmeler, TFRS 2’nin bu değişiklikler öncesindeki şekline Kurumumuzun resmi internet sitesinden (<http://www.kgk.gov.tr>) ve ilgili Resmi Gazetelerden (<http://www.resmigazete.gov.tr>) ulaşabilirler.

Türkiye Finansal Raporlama Standardı 2 (TFRS 2) Hisse Bazlı Ödemeler

Amaç

1. Bu TFRS'nin amacı; hisse bazlı ödeme işlemleri gerçekleştiren bir işletme tarafından yapılması gereken finansal raporlamaya ilişkin hususların düzenlenmesidir. Bu Standart, özellikle, bir işletmenin gerçekleştirdiği hisse bazlı ödeme işlemlerinin etkilerini, çalışanlarının hisse senedi opsiyon hakkını elde ettiği işlemlere bağlı giderleri de içerecek şekilde, kâr veya zararı ile finansal durumunda gösterilmesini zorunlu kılar.

Kapsam

2. Bu TFRS, 3A-6 ncı Paragraflarda belirtilen işlemler hariç olmak üzere;
  - (a) Özkaynağa dayalı (özkaynaktan karşılanan) hisse bazlı ödeme işlemleri,,
  - (b) Nakde dayalı (nakit olarak ödenen) hisse bazlı ödeme işlemleri ve
  - (c) İşletmenin mal veya hizmet alımını veya edinimini gerçekleştirdiği ve anlaşma hükümlerinin işletmeye ya da söz konusu mal veya hizmetin tedarikçisine, anlaşma konusu mal veya hizmet bedelinin nakit olarak (ya da başka bir varlığın transferi yoluyla) veya özkaynağa dayalı finansal araçlar verilmesi suretiyle ödenmesi alternatiflerinden birini tercih etme imkânı sağladığı işlemler
3. “-”.
- 3A. Bir hisse bazlı ödeme işlemi, mal veya hizmet alan ya da edinen işletme adına başka bir grup işletmesi (ya da herhangi bir grup işletmesinin hissedarı) tarafından gerçekleştirilebilir. 2 ncı Paragraf, söz konusu işlem, alınan mal veya hizmetler için ödeme yapılması dışındaki bir amaç için açıkça gerçekleştirilmedikçe,
  - (a) Aynı grupta yer alan başka bir işletmenin (ya da bir grup işletmesinin hissedarının) söz konusu hisse bazlı ödeme işlemi gerçekleştirme yükümlülüğünün bulunduğu durumda mal veya hizmet alan ya da
  - (b) Aynı grupta yer alan başka bir işletmenin mal veya hizmet aldığı durumda bir hisse bazlı ödeme işlemi gerçekleştirme yükümlülüğü bulunan işletmelere de uygulanır.
4. Bu TFRS açısından, işletmenin, özkaynağına dayalı finansal aracını kendi mali gücü oranında elinde bulunduran bir çalışanı (veya diğer taraf) ile yaptığı işlemler, hisse bazlı ödeme işlemi değildir. Örneğin, bir işletmenin belirli bir sınıfta yer alan özkaynağa dayalı finansal aracının bütün sahiplerine, ilave özkaynağa dayalı finansal araçları gerçeğe uygun değerlerinden daha az bir fiyatla satın alma hakkı vermiş olması durumunda, işletmenin herhangi bir çalışanın, anılan özkaynağa dayalı finansal aracın sahibi olması dolayısıyla bu tür bir hakkı kazanması veya söz konusu hakkı kullanması, bu TFRS'nin kapsamına girmez.
5. 2 ncı Paragrafta belirtildiği üzere bu TFRS, karşılığında mal veya hizmet tedarik edilen veya edinilen, hisse bazlı ödeme işlemlerinde uygulanır. Mallar; stokları, sarf malzemelerini, maddi duran varlıkları, maddi olmayan duran varlıkları ve diğer finansal olmayan varlıkları içerir. Ancak; malların, elde edilen net varlıkların bir parçası olarak edinildiği, “TFRS 3 İşletme Birleşmeleri” Standardında (2008 yılında yayımlanan) yer verilen işletme birleşmeleri ile aynı Standartın B1-B4 Paragraflarında belirtilen ortak kontrole tabi teşebbüs veya işletmelerin birleşmelerini konu alan işlemler için bu TFRS uygulanmaz. Bu TFRS, TFRS 11 *Müşterek Anlaşmalar* Standardında yer alan iş ortaklıklarının oluşumları sırasındaki işletme katkıları için de uygulanmaz. Ancak, bu TFRS, edinen işletmenin, edinilen işletmenin çalışanlarına bu sıfatları dolayısıyla ihraç ettiği (örneğin, hizmet vermeye devam etmelerinin karşılığı olarak) özkaynağa dayalı finansal araçlar için uygulanır. Benzer şekilde, hisse bazlı ödeme anlaşmalarında, işletme birleşmeleri veya özkaynağın yeniden yapılandırılması işlemleri sonucunda ortaya çıkan iptal edilme, yenileme ve diğer değişiklikler, bu TFRS'ye uygun olarak muhasebeleştirilir. TFRS 3, işletme birleşmesi çerçevesinde ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların, edinilen işletmenin kontrolünün elde edilmesi karşılığında yapılan ödemelerin bir parçası olarak mı (ve dolayısıyla TFRS 3 kapsamında olarak mı) yoksa birleşme dönemi sonrasında muhasebeleştirilecek olan, verilmekte olan hizmetlerin devam ettirilmesinin bir karşılığı olarak mı (ve

dolayısıyla bu TFRS kapsamında olarak mı) değerlendirilmesi gerektiğinin belirlenmesine yönelik hükümler içerir.

6. Bu TFRS, işletmenin TMS 32 *Finansal Araçlar: Açıklamalar ve Sunum*'un 8-10'uncu paragrafları ya da TFRS 9 *Finansal Araçlar*'ın 2.4-2.7 paragrafları kapsamındaki bir sözleşme çerçevesinde mal veya hizmet aldığı veya edindiği hisse bazlı ödeme işlemlerine uygulanmaz.
- 6A. Bu TFRS'de kullanılan 'gerçeğe uygun değer' terimi "TFRS 13 *Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü*" Standardında kullanılan tanımından bazı açılardan farklılık gösterir. Bu nedenle bu TFRS uyarınca gerçeğe uygun değer ölçülürken TFRS 13 yerine TFRS 2 uygulanır.

Muhasebeleştirme

---

7. **İşletme, hisse bazlı ödeme işlemlerinden elde edilen veya devralınan mal veya hizmetleri, mallar teslim alındıkça ya da hizmetler sağlandıkça muhasebeleştirir. İşletme, mal veya hizmetlerin özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemleri yoluyla elde edilmesi durumunda özkaynaklarda, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri yoluyla elde edilmesi durumunda ise borçlarda, anılan işlemler karşılığı meydana gelen artışları muhasebeleştirir.**
8. **Hisse bazlı ödeme işlemleri aracılığıyla elde edilen veya devralınan mal veya hizmetlerin, varlık olarak muhasebeleştirilmelerinin uygun görülmemesi durumunda, anılan kalemler gider olarak muhasebeleştirilir.**
9. Genellikle, mal veya hizmetlerin tüketilmeleri sonucunda gider meydana gelir. Örneğin hizmetler, genellikle hemen tüketilirler ve karşı taraf hizmet verdikçe gider olarak muhasebeleştirilirler. Mallar ise belli bir süre sonra tüketilir veya stoklanmaları durumunda, daha sonraki bir tarihte satılırlar. Her iki durumda da mallar, tüketildikleri veya satıldıkları durumlarda gider olarak muhasebeleştirilirler. Fakat, bazen mal veya hizmetlerin varlık olarak muhasebeleştirilmeleri uygun görülmediğinden, bunların, henüz tüketilmeden veya satılmadan önce gider olarak muhasebeleştirilmeleri gerekir. Örneğin, bir işletme, yeni bir ürünün geliştirilmesi işlemine yönelik bir projenin araştırma safhasının bir parçası olarak çeşitli mallar devralabilir. Bu mallar, henüz tüketilmemiş olmalarına rağmen ilgili TFRS hükümleri çerçevesinde varlık olarak muhasebeleştirilmeleri uygun görülmeyebilir.

Özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemleri

Genel olarak

10. **Özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemlerinde gerçeğe uygun değerın güvenilir bir şekilde tahmin edilmesi mümkün olmadıkça, işletme, elde edilen mal veya hizmetler ile bunlara karşılık özkaynaktan meydana gelen artış, doğrudan ilgili mal veya hizmetlerin gerçeğe uygun değerlerinden ölçer. İşletmenin elde edilen mal veya hizmetin gerçeğe uygun değerini güvenilir bir şekilde tahmin edememesi durumunda, ilgili mal veya hizmetler ile bunlara karşılık özkaynaktan meydana gelen artış, özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerleri referans¹ alınmak suretiyle dolaylı olarak ölçülebilir.**
11. Paragraf 10'daki hükümleri *çalışanlara ve benzeri hizmet sağlayıcılarına*² uygulamak için, işletme, alınan hizmetlerin gerçeğe uygun değerlerini özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerini referans almak suretiyle ölçer; çünkü Paragraf 12'de açıklandığı üzere, alınan hizmetlerin gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir bir şekilde tahmin edilmesi genellikle mümkün değildir. İlgili özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerleri, ihraç edildikleri tarihte ölçülür.
12. Hisse senetleri, hisse senedi opsiyonları veya diğer özkaynağa dayalı finansal araçlar, çalışanlara, genellikle, nakit maaşları ve sağlanan diğer faydalara ek olarak ücret paketlerinin bir unsuru olarak verilir. Genelde, çalışanın ücret paketinin belirli bir unsuru karşılığında kendisinden alınan hizmetleri doğrudan ölçebilmek mümkün değildir. Özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerlerini doğrudan ölçmeksizin, sadece toplam ücret paketinin gerçeğe uygun değerini ölçmek de mümkün

¹ Bu TFRS'de "değerinden" yerine "değeri referans alınmak" ifadesinin kullanılmasının sebebi; işlem tutarının nihai olarak, karşı tarafa verilen özkaynağa dayalı finansal araçların, 11 ve 13 üncü Paragraflarda (hangisi uygunsu) belirtilen günde ölçülen gerçeğe uygun değerleri ile 19 üncü Paragrafta açıklandığı üzere hak kazanılan özkaynağa dayalı finansal araçların sayısı ile çarpılmak suretiyle ölçülecek olmasıdır.

² Bu TFRS'nin geri kalan kısmında geçen "çalışanlar" terimi, diğer benzeri hizmet sağlayıcılarını da kapsar.

olmaz. Buna ek olarak, hisse senedi ve hisse senedi opsiyonları, bazen, esas ücretin bir unsuru olmaktan çok, ikramiye sözleşmesinin bir parçası olarak verilirler; örneğin işletmenin, hizmette kalmaları için çalışanlarını teşvik etmesi veya işletme performansının geliştirilmesine yönelik emeklerini ödüllendirmesinde olduğu gibi. Çalışanlarına, diğer ücretlerin yanı sıra hisse senedi ve hisse senedi opsiyonu da vermekte olan bir işletme, ek faydalar kazanmak için ilave ücret ödüyor demektir. Söz konusu ek faydaların gerçeğe uygun değerlerinin tahmin edilmesi muhtemelen zordur. Alınan hizmetlerin gerçeğe uygun değerlerinin ölçülmesindeki zorluk nedeniyle, işletme, söz konusu çalışma hizmetinin gerçeğe uygun değerini, özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerlerini referans almak suretiyle ölçer.

- 13 Paragraf 10 da yer alan hükümlerin çalışanların dışındaki taraflar ile olan işlemlere uygulanması için, tedarik edilen mal veya hizmetlerin gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir bir şekilde tahmin edilebildiği hususunda, aksi ispat edilene kadar geçerli bir öngörü bulunduğu kabul edilir. Gerçeğe uygun değer, işletmenin malları elde ettiği veya karşı tarafın hizmet sunduğu tarihte ölçülür. İşletmenin, tedarik edilen mal veya hizmetlerin gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir bir şekilde tahmin edilememesi sebebiyle, anılan öngörüü çeşitli deliller ile çürütebildiği bazı nadir zamanlarda, ilgili mal veya hizmetlerin değeri ile bunlara karşılık özkaynakta meydana gelen artış, ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların malların elde edildiği veya karşı tarafın hizmeti sunduğu zamanki gerçeğe uygun değerleri referans alınmak suretiyle dolaylı olarak ölçülür.
- 13A Özellikle, (varsa) işletme tarafından alınan tanımlanabilir bedel, ihraç edilmiş özkaynağa dayalı finansal aracın ya da yüklenilen borcun gerçeğe uygun değerinden düşük görünüyorsa, bu durum genel olarak işletme tarafından başka bir bedelin (tanımlanamayan mallar veya hizmetler) alındığını (ya da alınacağını) gösterir. Alınan tanımlanabilir mallar veya hizmetler bu TFRS uyarınca ölçülür. İşletme, alınan (ya da alınacak) tanımlanamayan mal veya hizmetlere dair tutarı hisse bazlı ödemelerin gerçeğe uygun değeri ile alınan (ya da alınacak) herhangi bir tanımlanabilir mal veya hizmetin gerçeğe uygun değeri arasındaki fark olarak ölçer. İşletme, alınan tanımlanamayan mal veya hizmetlerin tutarını ihraç tarihinde ölçer. Bununla birlikte, nakit olarak ödenen işlemler açısından, söz konusu borç, ödeninceye kadar, 30–33 üncü Paragraflar uyarınca her bir raporlama dönemi sonunda yeniden ölçülür.

Hizmet alınan işlemler

14. Özkaynağa dayalı finansal araçların üzerlerindeki hakkı sahiplerine hemen kazandırmaları durumunda, karşı tarafın, bunları kayıtsız şartsız elde etmek için belirli bir hizmet süresini tamamlaması gerekmez. Tersine ilişkin bir kanıt bulunmadığı sürece, işletme, ilgili özkaynağa dayalı finansal araçlar karşılığında diğer taraftan alınacak hizmetlerin alındığını varsayar. Bu durumda işletme, alınan hizmetlerin tamamını, buna karşılık özkaynakta meydana gelen artış ile birlikte ihraç edildikleri günde muhasebeleştirir.
15. Özkaynağa dayalı finansal aracın, karşı taraf belirli bir hizmet süresini tamamlayıncaya kadar, üzerindeki hakkı sahibine kazandırmaması durumunda, söz konusu hizmetlerin karşı tarafça, özkaynağa dayalı finansal araçlara karşılık olarak hakediş dönemi boyunca verileceği varsayılır. Hizmet hakediş dönemi boyunca karşı tarafça verildikçe, bunlara karşılık özkaynakta meydana gelen artış ile birlikte muhasebeleştirilir. Örneğin:
- (a) Bir işletme çalışanına 3 yıllık hizmet süresini tamamlaması koşuluyla hisse senedi opsiyonu verilmesi durumunda, opsiyonu veren işletme, anılan hisse opsiyonunun karşılığında verilen hizmeti 3 yıllık hakediş dönemi boyunca söz konusu çalışandan sağlayacağını varsayar.
- (b) Bir performans koşulunu sağlaması ve performans koşulu sağlanana kadar işletme bünyesinde çalışmaya devam etmesi koşuluyla çalışana hisse senedi opsiyonu verilmesi ve ilgili performans koşulunun sağlanma süresine bağlı olarak hakediş döneminin uzunluğunun değişmesi durumunda, işletme, söz konusu hisse senedi opsiyonu karşılığında çalışan tarafından sunulan hizmetin, beklenen hakediş dönemi boyunca alınacağını varsayar. İşletme, ihraç tarihinde, ilgili performans koşulunun gerçekleşeceği tarihe ilişkin en olası tahmin çerçevesinde, beklenen hakediş döneminin uzunluğunu tahmin eder. Performans koşulunun bir piyasa koşulu olması durumunda, beklenen hakediş dönemi, ihraç edilen opsiyonların gerçeğe uygun değerlerinin tahmininde kullanılan varsayımlar ile tutarlı olarak belirlenir ve sonuçta değiştirilmez. Performans koşulunun bir piyasa koşulu olmaması durumunda, daha sonraki bilgilerin hakediş döneminin önceki tahminlerden farklılaştığını göstermesi durumunda, gerekirse, ilgili hakediş döneminin uzunluğuna ilişkin tahminini değiştirir.

Özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerleri referans alınarak ölçülen işlemler

İhraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerlerinin belirlenmesi

16. Özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerleri referans alınarak ölçülen işlemler açısından, özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerleri, ölçüm tarihi itibarıyla, söz konusu finansal araçların koşul ve ilkeleri de göz önünde bulundurulmak suretiyle, ve mevcut olması durumunda bunların piyasa fiyatları aracılığıyla, ölçülür (19-22 nci Paragraf hükümleri çerçevesinde).
17. Piyasa fiyatlarının mevcut olmaması durumunda, işletme, özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerini, karşılıklı pazarlık ortamında bilgili ve istekli taraflarca gerçekleştirilen bir işlemde ölçüm tarihi itibarıyla anılan finansal araçların olması gereken fiyatlarının bir değerlendirme tekniği aracılığıyla belirlenmesi yoluyla tahmin eder. Bu değerlendirme tekniği, finansal araçların fiyatlandırılması konusunda genel kabul görmüş değerlendirme yöntemleri ile tutarlı olmalı ve, bilgili ve istekli piyasa katılımcılarının fiyatın belirlenmesinde göz önünde bulunduracağı ter türlü unsur ve varsayımı içermelidir (19-22 nci Paragraf hükümleri çerçevesinde).
18. Ek B, çalışanlara verilen hisse senedi veya hisse senedi opsiyonlarının ortak özelliği olan çeşitli koşul ve ilkeler esas almak suretiyle, söz konusu hisse veya hisse opsiyonlarının gerçeğe uygun değerlerinin ölçümü konusunda açıklayıcı ek hükümler içerir.

Hakediş koşullarının değerlendirilmesi

19. Özkaynak araçlarının verilmesi, belirli hak ediş koşullarının yerine getirilmesine bağlı olabilir. Örneğin, çalışanlara hisse senedi veya hisse senedi opsiyonlarının verilmesi, genellikle, çalışanların belirli bir süre işletmede çalışmaları koşuluna bağlıdır. İşletmenin kârında belirli bir büyümeye ya da hisse senedi fiyatlarında belirli bir artışa ulaşılması gibi, yerine getirilmesi gereken çeşitli performans koşulları mevcut olabilir. Piyasa koşulları dışındaki hak ediş koşulları, hisse senedi veya hisse senedi opsiyonlarının ölçüm tarihindeki gerçeğe uygun değerleri tahmin edilirken dikkate alınmaz. Bunun yerine, piyasa koşulları dışındaki hak ediş koşulları, işlem tutarının ölçümüne dahil edilen özkaynak araç sayısının düzeltilmesi suretiyle dikkate alınır; böylece, verilen özkaynak araçları karşılığında alınan mal veya hizmetler için muhasebeleştirilen tutar, nihai olarak hak edilen özkaynak araçlarının sayısına bağlı olur. Dolayısıyla, 21'inci paragrafta yer alan hükümlere bağlı olarak piyasa koşulları dışındaki bir hak ediş koşulunun yerine getirilmemesi nedeniyle (örneğin, karşı tarafın belirli hizmet süresini tamamlamaması veya bir performans koşulunu yerine getirmemesi gibi), verilen özkaynak araçlarının hak edilmemesi durumunda, kümülatif olarak, alınan mal veya hizmetler için hiçbir tutar finansal tablolara alınmaz.
21. İhraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerlerinin tahmin edilmesi sırasında, hisselerin hedeflenen piyasa fiyatı gibi, ilgili hakkın kazanılmasının (veya hakkı kullanabilmenin) dayandırıldığı piyasa koşulları da göz önünde bulundurulur. Dolayısıyla, piyasa koşullarına dayandırılan özkaynağa dayalı finansal araç ihraçlarında, ilgili piyasa koşulunun yerine getirilip getirilmediğine bakılmaksızın, diğer tüm hakediş koşullarını (belirlenmiş hizmet döneminde hizmette bulunan çalışandan alınan hizmetler gibi) karşılayan taraftan alınan mal veya hizmetler işletme tarafından muhasebeleştirilir.

Hakediş koşulları işlemleri

- 21A. Benzer biçimde, bir işletme, çıkarılan finansal aracın gerçeğe uygun değeri bulunurken bütün hakediş koşullarını göz önünde bulundurmalıdır. Bu nedenle, hakediş koşulları ile ilgili finansal araçların çıkarılması için, söz konusu işletme, piyasa koşulları olmayan bütün hakediş koşullarını sağlayan bir karşı taraftan alınan mal ve hizmetleri (örneğin: hizmetin belirlendiği dönem için hizmetine devam eden bir çalışandan alınan hizmetler), hakediş koşullarının sağlanıp sağlanmadığına bakılmaksızın muhasebeleştirmelidir.

Yeniden yükleme özelliğinin değerlendirilmesi

22. Yeniden yükleme özelliği olan opsiyonlar açısından, ölçüm tarihinde, ihraç edilen opsiyonların gerçeğe uygun değerlerinin tahmin edilmesi işlemlerinde, yeniden yükleme özelliği dikkate alınmaz.

Bunun yerine, yeniden yükleme özelliği olan bir opsiyonun daha sonra ihraç edilmesi durumunda, ilgili yeniden yükleme opsiyonu ihraç edildiğinde yeni bir opsiyon ihracı olarak muhasebeleştirilir.

Hakediş tarihi sonrası

23. Alınan mal veya hizmetler ile bunlara eşdeğer olarak özkaynakta meydana gelen artışı 10-22 nci Paragraflara uygun olarak muhasebeleştirilmiş olan bir işletme, hakediş tarihi sonrasında özkaynakta herhangi bir düzeltme yapmaz. Örneğin, çalışandan alınan hizmetler karşılığında muhasebeleştirilen tutar, özkaynağa dayalı finansal araç üzerindeki hakkın sonradan yitilmesi ya da, hisse opsiyonları açısından, ilgili opsiyonların kullanılmaması durumunda, iptal edilmez. Ancak bu koşul, işletmenin özkaynağı içerisinde yapılan aktarmayı, diğer bir ifadeyle özkaynağın bir bölümünün diğer bir bölümüne aktarılması işlemini muhasebeleştirmesine engel olmaz.

Özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde tahmin edilememesi

24. Bir işletmenin, hisse bazlı ödeme işlemlerinin, ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerlerini referans almak suretiyle ölçülmesi gerektiği durumlarda, 16-23 üncü Paragraflardaki hükümler uygulanır. Bazı nadir durumlarda, işletme, ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerlerini, 16-22 nci Paragraflardaki hükümlere göre, ölçüm tarihinde güvenilir bir şekilde tahmin edemez. İşletme bu gibi nadir durumlarda aşağıdakileri uygular:

(a) Özkaynağa dayalı finansal araçlar, malların işletme tarafından elde edildiği veya hizmetlerin işletmeye sunulduğu tarihteki içsel değerlerinden ölçülür ve her raporlama ve ödeme tarihinde, içsel değerde oluşan değişiklikler kâr veya zarar olarak muhasebeleştirilir. Hisse senedi opsiyonları, söz konusu opsiyonların kullanılması ya da yitilmesi (istihdamın durmasında olduğu gibi) veya zamanaşımına uğraması (opsiyon süresinin bitmesi gibi) durumunda, hisse bazlı ödeme işlemi son bulur.

(b) Sonuçta kullanılan (uygun olması durumunda) veya hak kazanılan özkaynağa dayalı finansal araçların sayısına göre, alınan mal veya hizmetler muhasebeleştirilir. Bu hükmün hisse senedi opsiyonlarına uygulanması açısından, işletme, örneğin eğer varsa, 14 ve 15 inci Paragraflara uygun olarak hakediş dönemi süresince almış olduğu mal ve hizmetleri muhasebeleştirir, ancak bu durumda Paragraf 15(b)'de yer alan piyasa koşulu hükmü uygulanmaz. Alınan mal ve hizmetlerin tutarı hak kazanılacağı tahmin edilen hisse senedi opsiyonlarının sayısına göre muhasebeleştirilir. Sonradan elde edilen bilgilerin, hak kazanılacağı beklenen hisse senedi opsiyon sayısının daha önceki tahminlerden farklılık arz ettiğini göstermesi durumunda, işletme, tahminini gözden geçirir. Hakediş tarihi itibarıyla, işletme, söz konusu tahmini, sonuçta hak kazanılan özkaynağa dayalı finansal araç sayısına göre düzeltir. Hakediş tarihinin sonrasında, işletme, eğer hisse senedi opsiyonları sonradan yitilmiş veya zamanaşımına uğramış iseler, alınan mal veya hizmet tutarlarını iptal eder.

25. Bir işletmenin 24 üncü Paragrafta yer alan hükümleri uygulaması durumunda, ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların koşul ve ilkelerinde yapılan herhangi bir yenilik 24 üncü Paragrafta açıklanan içsel değer yönteminin uygulanması sırasında dikkate alınacağından, 26-29 uncu Paragrafların uygulanması gerekli değildir. Ancak işletmenin 24 üncü Paragrafın uygulandığı ihraç edilen özkaynağa dayalı bir finansal araca ilişkin olarak ödemede bulunması durumunda:

(a) Ödemenin hakediş dönemi içerisinde yapılmış olması durumunda, yapılan ödeme hızlandırılmış hakediş olarak muhasebeleştirilir ve dolayısıyla, aksi halde kalan hakediş süresi içerisinde muhasebeleştirilecek olan hizmet tutarı hemen finansal tablolara yansıtılır.

(b) İtfa işlemi sırasında yapılan ödeme, ödemenin özkaynağa dayalı finansal aracın geri satın alındığı tarihte ölçülen içsel değerini aşan kısmı hariç, özkaynağa dayalı aracın geri satın alınması olarak muhasebeleştirilir, yani özkaynaktan düşülür. Bu tür fazlalıkların tamamı gider olarak muhasebeleştirilir.

İhraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların iptal ve ödenmeleri de dahil olmak üzere koşul ve ilkelerinde yapılan yenilikler

26. Bir işletme özkaynağa dayalı finansal araçların verilmesine yönelik koşul ve ilkelerde yenilik yapabilir. Örneğin, çalışanlara ihraç edilen opsiyonun uygulanacak fiyatını düşürebilir (yani opsiyonu yeniden fiyatlandırır), bu durum opsiyonun gerçeğe uygun değerini artırır. Söz konusu yeniliklerin

etkilerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak 27-29 uncu Paragraflarda yer alan hükümler, çalışanlarla yapılan hisse bazlı ödeme işlemleri çerçevesinde ifade edilmiştir. Ancak, bu hükümler, çalışanların dışında, ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal aracın gerçeğe uygun değeri referans alınarak ölçülen diğer hisse bazlı ödeme işlemleri için de uygulanır. Bu durumda, 27-29 uncu Paragraflarda geçen ihraç tarihi, işletmenin malları elde ettiği veya karşı tarafın hizmet verdiği tarihi ifade eder.

- 27 İşletme, asgari olarak, eğer bu özkaynağa dayalı finansal araçlar hakediş şartlarını (piyasa koşulu dışında kalan) sağlama başarısızlığı yüzünden belirtilen hakediş tarihinde hak kazanılmamış olmadıkça; özkaynağa dayalı finansal araçların ihraç edildikleri tarihteki gerçeğe uygun değerleri üzerinden alınan hizmetleri muhasebeleştirir. Bu durum, özkaynağa dayalı finansal araçların ihraç edilme koşul ve ilkelerinde yapılan herhangi bir yenilik veya bunların iptal ya da itfa edilmeleri açısından da geçerlidir. İşletme, hisse bazlı ödeme işlemlerinin toplam gerçeğe uygun değerini arttıracak veya çalışanlara fayda sağlayacak yeniliklerin etkilerini de finansal tablolarına yansıtır. Bu hükmün uygulanmasına ilişkin yol gösterici açıklamalar Ek B’de yer almaktadır.
28. İhraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların hakediş dönemi içerisinde iptal etmesi ya da ödenmesi durumunda (hakediş koşullarının karşılanmaması sebebiyle hakkın yitirilmesi sonucunda iptal edilme dışında):
- (a) İşletme, iptal veya ödeme işlemini hakedişin hızlandırılması olarak muhasebeleştirir ve aksi halde kalan hakediş süresi içerisinde muhasebeleştirilecek olan hizmet tutarını hemen finansal tablolarına yansıtır.
- (b) İhraç edilen araçların iptali ya da itfa edilmesine ilişkin olarak yapılan ödemenin, özkaynağa dayalı finansal aracın geri satın alındığı tarihte ölçülen gerçeğe uygun değerini aşan kısmı hariç, özkaynağa dayalı finansal aracın geri satın alınması olarak muhasebeleştirilir, yani özkaynaktan düşülür. Ödemenin özkaynağa dayalı finansal aracın gerçeğe uygun değerini aştığı durumlarda, aşan kısım doğrudan gider olarak muhasebeleştirilir. Bununla birlikte, söz konusu hisse bazlı ödeme işlemi borç bileşenlerini içeriyorsa, söz konusu işletme iptal ya da ödeme tarihinde borcun gerçeğe uygun değerini yeniden ölçmelidir. Borcu ödemek için yapılacak her ödeme bileşeni borcun yok edilmesi olarak muhasebeleştirilmelidir.
- (c) Çalışana özkaynağa dayalı yeni finansal araçların verildiği durumlarda, söz konusu finansal araçların ihraç edildiği tarihte işletme bu araçları, iptal edilen özkaynağa dayalı finansal araçların yerine geçen finansal araçlar olarak tanımlar ve bunları Paragraf 27 ve Ek B’de yer alan hükümler çerçevesinde asıl ihraca ilişkin yenilikler gibi muhasebeleştirir. Bu durumda, ihraç edilen ek gerçeğe uygun değer, yenilenen özkaynağa dayalı finansal araçların ihraç edildiği tarihteki gerçeğe uygun değerleri ile iptal edilen özkaynağa dayalı finansal araçların net gerçeğe uygun değerleri arasındaki farktır. İptal edilen özkaynağa dayalı finansal araçların net gerçeğe uygun değeri; bunların iptalinden hemen önceki gerçeğe uygun değerlerinden, çalışanlara iptal edilen özkaynağa dayalı finansal araçlara ilişkin olarak yapılan ve (b) maddesinde belirtilen iptal işlemi nedeniyle özkaynaktan düşülerek muhasebeleştirilen her türlü ödeme çıkarılmak suretiyle bulunur. Ancak işletmenin söz konusu özkaynağa dayalı finansal araçları iptal edilen özkaynağa dayalı finansal araçlar yerine geçen finansal araçlar olarak tanımlamaması durumunda, anılan finansal araçlar yeni bir özkaynağa dayalı finansal araç ihracı olarak muhasebeleştirilir.
- 28A. Bir işletme veya diğer taraf bir hakediş koşulunu karşılamayı seçerse, işletme, hakediş koşulunun sağlanmasına ilişkin olarak erteleme ile ilgili hakediş dönemi süresince söz konusu işletmenin veya diğer tarafın ihmeline ilişkin işlem yapar.
29. Bir işletmenin hak kazanılmış bulunan özkaynağa dayalı finansal araçları geri satın alması durumunda, çalışanlara yapılan ödemenin geri alınan özkaynağa dayalı finansal aracın geri alınma tarihinde ölçülen gerçeğe uygun değerini aşan kısmı hariç, özkaynaklardan düşülmek suretiyle muhasebeleştirilir. Ödemenin geri satın alınan özkaynağa dayalı finansal aracın gerçeğe uygun değerini aştığı durumlarda, aşan kısım doğrudan gider olarak muhasebeleştirilir.

Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri

30. **Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri söz konusu olduğunda işletme, alınan mal veya hizmetler ile üstlenilen yükümlülük tutarını, 31-33D paragrafları çerçevesinde, söz konusu yükümlülüğün gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçer. İlgili yükümlülük ödenene kadar işletme,**

her bir raporlama dönemi sonunda ve ayrıca yükümlülüğün ödendiği tarihte, söz konusu yükümlülüğün gerçeğe uygun değerini yeniden ölçer ve gerçeğe uygun değerinde oluşan herhangi bir değişikliği kâr veya zararda finansal tablolara alır.

31. Örneğin işletme, hisse senetlerinin belirli bir dönem içerisinde belirli bir fiyata ulaşması karşılığında çalışanlarına, ücret paketlerinin bir parçası olarak, gelecekte (özkaynak aracından ziyade) bir nakit ödeme elde etme hakkına sahip olacakları, hisse senedi değer artış hakkı vermiş olabilir. Alternatif olarak işletme, hisselerle ilişkin olarak, zorunlu (örneğin, istihdamın sona ermesi üzerine) veya çalışanın tercihine bağlı olarak ödenebilen bir hak (hisse senedi opsiyonunun kullanılması üzerine ihraç edilecek hisse senetleri dâhil olmak üzere) vermek suretiyle çalışanlarına, gelecekte nakit ödeme elde etme hakkı vermiş olabilir. Bu anlaşmalar, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemlerine ilişkin örneklerdir. Hisse senedi değer artış hakları, 32-33D paragraflarında yer alan bazı hükümleri açıklamak için kullanılmıştır; ancak, bu paragraflarda yer alan hükümler nakit olarak ödenen tüm hisse bazlı ödeme işlemlerine uygulanır.
32. İşletme, almış olduğu hizmetleri ve bunlar karşılığında yüklenmiş olduğu borcu, ilgili hizmet çalışanlar tarafından sunuldukça muhasebeleştirir. Örneğin, bazı hisse senedi değer artış haklarına çok kısa bir zamanda hak kazanılır ve dolayısıyla çalışanların ilgili nakdi tahsil etmeleri için belirli bir hizmet süresini tamamlamaları gerekmez. Aksine ilişkin bir delil bulunmadıkça, hisse senedi değer artış haklarının karşılığında verildiği hizmetlerin işletme tarafından elde edildiği varsayılır. Bu nedenle, alınan hizmetler ve bunlara ilişkin borçlar hemen muhasebeleştirilir. Çalışanların belirli bir hizmet süresini tamamlamadıkça hisse senedi değer artış haklarına hak kazanmamaları durumunda, alınan hizmet ve buna ilişkin borç, hizmet ilgili dönem boyunca çalışanlar tarafından sunuldukça muhasebeleştirir.
33. İlgili yükümlülük, 33A-33D paragrafları çerçevesinde, ilk ölçüm sırasında ve ilgili yükümlülük ödenene kadar her raporlama dönemi sonunda, bir opsiyon fiyatlandırma modeli kullanılarak ve hisse senedi değer artış haklarının verildiği şart ve durumlar ile ilgili tarihe kadar çalışanlar tarafından sunulan hizmetler de dikkate alınarak, ilgili hisse senedi değer artış haklarının gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülür. İşletme, vermiş olduğu nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemlerine ilişkin şart ve durumları değiştirebilir. Ek B'nin B44A-B44C paragrafları, hisse bazlı bir ödeme işleminin sınıfını, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödemeden, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemeye çeviren değişikliklere ilişkin rehberlik sağlar.

Hak ediş koşulları ile hak ediş sağlamayan koşulların değerlendirilmesi

- 33A. Nakit olarak ödenen hisse bazlı bir ödeme işlemi, belirli hak ediş koşullarının yerine getirilmesine bağlı olabilir. İşletmenin kârında belirli bir büyümeye ya da hisse senedi fiyatlarında belirli bir artışa ulaşılması gibi, yerine getirilmesi gereken çeşitli performans koşulları mevcut olabilir. Piyasa koşulları dışındaki hak ediş koşulları, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödemelerin ölçüm tarihindeki gerçeğe uygun değerleri tahmin edilirken dikkate alınmaz. Bunun yerine, piyasa koşulları dışındaki hak ediş koşulları, işlemten kaynaklanan yükümlülüğün ölçümüne dahil edilen ödül sayısının düzeltilmesi suretiyle dikkate alınır.
- 33B. 33A paragrafındaki hükümleri uygulamak için işletme, hak ediş dönemi boyunca alınan mal ve hizmetlere ilişkin bir tutarı finansal tablolara alır. Bu tutar, hak edilmesi beklenen ödül sayısına ilişkin en muhtemel tahmine dayanır. Gereken hâllerde işletme, sonraki bilgilerin, hak edilmesi beklenen ödül sayısının önceki tahminlere göre farklılık arz ettiğini göstermesi durumunda, bu tahmini değiştirir. Hak ediş tarihinde işletme, söz konusu tahmini nihai olarak hak edilen ödül sayısına eşit olacak şekilde revize eder.
- 33C. Verilen nakit olarak ödenen hisse bazlı ödemelerin gerçeğe uygun değeri tahmin edilirken ve her raporlama dönemi sonunda ve ödeme tarihinde gerçeğe uygun değer yeniden ölçülürken, hak ediş sağlamayan koşulların yanı sıra hisse senedinin hedeflenen piyasa fiyatı gibi hak edişin bağlı olduğu piyasa koşulları da dikkate alınır.
- 33D. 30-33C paragraflarının uygulaması sonucunda, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödemeler karşılığında alınan mal veya hizmetler için nihai olarak finansal tablolara alınan kümülatif tutar, nakden ödenen tutara eşittir.

Vergi yükümlülüklerinin stopajı için net ödeme özelliğine sahip hisse bazlı ödeme işlemleri

- 33E. Vergi kanunları veya vergi düzenlemeleri, işletmelerin bir çalışanın hisse bazlı bir ödemeyle ilgili vergi yükümlülüğünün stopajını yapmasını ve bu tutarı çalışan adına, genellikle nakden, vergi otoritesine ödemesini zorunlu tutabilir. Bu zorunluluğun yerine getirilmesi için, hisse bazlı ödeme anlaşmasının (diğer bir deyişle, net ödeme özelliğine sahip bir hisse bazlı ödeme anlaşması) hükümleri, normalde hisse bazlı ödemeye ilişkin hakkın kullanılması (veya kazanılması) durumunda çalışana verilecek toplam özkaynak aracından, çalışanın vergi yükümlülüğünün parasal tutarına eşit olacak tutarda özkaynak aracının işletme tarafından stopajının yapılmasına izin verebilir veya bunu zorunlu tutabilir.
- 33F. 34'üncü paragraftaki hükümlerin bir istisnası olarak, 33E paragrafında tanımlanan işlem, net ödeme özelliği olmadığında özkaynağa dayalı bir hisse bazlı ödeme işlemi olarak sınıflandırılacak bir işlemse, bütünüyle özkaynağa dayalı bir hisse bazlı ödeme işlemi olarak sınıflandırılır.
- 33G. İşletme, çalışanın hisse bazlı ödemeyle ilgili vergi yükümlülüğüne ilişkin olarak vergi otoritesine yapacağı ödemeyi finanse etmek için stopajını yaptığı hisseleri muhasebeleştirirken, bu Standardın 29'uncu paragrafını uygular. Dolayısıyla, ödemenin stopajı yapılan özkaynak araçlarının net ödeme tarihindeki gerçeğe uygun değerini aştığı durumlar dışında yapılan ödeme, stopajı yapılan hisseler açısından özkaynaktan bir indirim olarak muhasebeleştirilir.
- 33H. 33F paragrafındaki istisna aşağıdakilere uygulanmaz:
- (a) Vergi kanunları veya vergi düzenlemelerinin, işletmeye, çalışanın hisse bazlı bir ödemeyle ilgili vergi yükümlülüğünün stopajını yapmasına yönelik bir yükümlülük getirmediği, net ödeme özelliğine sahip hisse bazlı ödeme anlaşması veya
  - (b) İşletmenin, çalışanın hisse bazlı ödemeyle ilgili vergi yükümlülüğünden fazla olarak stopajını yaptığı herhangi bir özkaynak aracı (diğer bir deyişle işletmenin, çalışanın vergi yükümlülüğünün parasal tutarını aşan bir tutarda hissenin stopajını yapması). Bunun gibi, stopajı fazla yapılan hisseler, bu tutar çalışana nakit olarak (veya diğer varlıklar vasıtasıyla) ödendiğinde nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemi olarak muhasebeleştirilir.

Nakit alternatifli hisse bazlı ödeme işlemler

34. **Bir işletmeye veya karşı tarafa, işletmenin ilgili işlemi nakit (veya diğer varlıklar) ya da özkaynağa dayalı finansal araçlar aracılığıyla gerçekleştirmesini belirleme imkanı sağlayan hisse bazlı ödeme işlemlerinde, ilgili işlem ya da işlemi oluşturan unsurlar, bunların nakit ya da diğer bir varlıkla ödeneceğine dair işletme tarafından yüklenilmiş bir borç bulunduğu durumlarda, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemi; bu tür bir borç bulunmadığı durumlarda ise, özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemi olarak muhasebeleştirir.**

Karşı tarafa ödeme yöntemini seçme imkânı sağlayan nakit alternatifli hisse bazlı ödeme işlemleri

35. İşletmenin, hisse bazlı ödeme işlemini, nakit³ veya özkaynağa dayalı finansal araç ihraç edilerek tahsil etme seçeneği karşı tarafa vermesi durumunda; işletme, borç unsuru (yani karşı tarafın ödemenin nakit olarak yapılmasını talep etme hakkı) ve özkaynağa unsuru (yani karşı tarafın ödemenin nakit yerine özkaynağa dayalı araç olarak yapılmasını talep etme hakkı) içeren bileşik bir finansal araç ihraç etmiş olur. İlgili mal ve hizmetlerin gerçeğe uygun değerlerinin doğrudan ölçüldüğü çalışanlar haricindeki taraflarla yapılan işlemlerde, bileşik finansal araçların özkaynak unsuru, ilgili mal ve hizmetlerin alındığı tarih itibarıyla, alınan mal ve hizmetlerin gerçeğe uygun değerleriyle borç unsurunun gerçeğe uygun değeri arasındaki fark olarak hesaplanır.
36. Çalışanlarla ilgili işlemleri de içeren diğer işlemler açısından, ilgili nakit veya özkaynağa dayalı finansal araçlara ilişkin hakların verilme koşul ve ilkeleri de dikkate alınmak suretiyle, bileşik finansal aracın gerçeğe uygun değeri ölçüm tarihinde ölçülür.
37. İşletme, 36 ncı Paragrafı uygulamak için, karşı tarafın özkaynak unsurunu elde etmek için nakit tahsilat hakkından feragat etmesi gerekeceğini de dikkate almak suretiyle, ilk başta borç unsurunun, ardından da özkaynak unsurunun gerçeğe uygun değerini ölçer. Bileşik finansal aracın gerçeğe uygun

³ 35-43 üncü Paragraflar arasında nakit kelimesine yapılan tüm atıflar, aynı zamanda, işletmenin diğer varlıkları için de yapılmış sayılır.

değeri, iki unsurun toplamından elde edilir. Bununla beraber, karşı tarafın ödeme şeklini belirleme seçeneği olduğu hisse bazlı ödeme işlemleri, genellikle, bir ödeme seçeneğinin gerçeğe uygun değeri diğerleriyle aynı olacak şekilde yapılandırılmaktadır. Örneğin karşı taraf, hisse senedi opsiyonu veya nakit olarak ödenecek hisse senedi değer artışı hakkı elde etme seçeneklerinden herhangi birini seçme hakkına sahip olabilir. Bu durumda, özkaynak unsurunun gerçeğe uygun değeri sıfırdır ve dolayısıyla bileşik finansal aracın gerçeğe uygun değeri borç unsurunun gerçeğe uygun değeriyle aynıdır. Bunun tersine, ödeme seçeneklerinin gerçeğe uygun değerlerinin birbirinden farklı olması durumunda, özkaynak unsurunun gerçeğe uygun değeri genelde sıfırdan büyüktür. Böyle durumlarda bileşik finansal araçların gerçeğe uygun değerleri borç bileşenlerinin gerçeğe uygun değerlerinden büyüktür

38. İşletme elde etmiş veya devralmış olduğu mal ve hizmetleri, bileşik finansal araçların her bir unsuru açısından ayrı ayrı muhasebeleştirir. Borç unsuru açısından değerlendirildiğinde, alınan mal ve hizmetleri ile bunlara ilişkin borç, karşı taraf malları tedarik ettikçe veya hizmeti ifa ettikçe, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemlerine uygulanan hükümlere (30-33 üncü Paragraflar) uygun olarak muhasebeleştirilir. Özkaynak bileşenleri (eğer varsa) açısından değerlendirildiğinde ise, alınan mal ve hizmetler ile bunlara ilişkin olarak özkaynaktan meydana gelen artış, karşı taraf malları tedarik ettikçe veya hizmeti ifa ettikçe, özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemlerine uygulanan hükümlere (10-29'uncü paragraflar) uygun olarak muhasebeleştirilir.
39. İşletme, ilgili borcun gerçeğe uygun değerini ödeme tarihinde yeniden ölçer. İşletmenin nakit ödeme yapmak yerine, özkaynağa dayalı finansal araçlar ihraç etmesi durumunda, borç, özkaynağa dayalı finansal araçlara karşılık olarak doğrudan özkaynağa nakledilir.
40. Özkaynağa dayalı finansal araçların ihraç edilmesi yerine nakit ödeme yapılması durumunda, söz konusu ödeme işlemi, ilgili borcun tamamen ödenmesi olarak muhasebeleştirilir. Önceden muhasebeleştirilmiş herhangi bir özkaynak unsuru, özkaynaklarda tutulur. Nakit olarak ödeme yapılmasının seçilmesiyle, karşı taraf, özkaynağa dayalı finansal araç elde etme hakkını yitirir. Ancak bu koşul, işletmenin özkaynağı içerisinde yapılan aktarmayı, diğer bir ifadeyle özkaynağın bir bölümünün diğer bir bölümüne aktarılması işlemi muhasebeleştirmesine engel olmaz.

İşletmeye ödeme yöntemini seçme imkanı sağlayan nakit alternatifli hisse bazlı ödeme işlemleri

41. Hisse bazlı ödeme işleminin işletmeye, nakit olarak ödeme yapma veya özkaynağa dayalı finansal araç ihraç etme seçeneği vermesi durumunda, işletme, nakit olarak ödenmesi gereken mevcut bir yükümlülüğü bulunup bulunmadığını belirler ve hisse bazlı ödeme işlemini buna göre muhasebeleştirir. Özkaynağa dayalı finansal araç olarak ödeme yapma seçeneğinin ticari bir özünün bulunmaması (işletmenin yasal olarak hisse senedi çıkarmasının yasaklanması gibi), ya da işletmenin geçmiş uygulaması veya bu yönde bir politikası nedeniyle nakit ödemenin muhtemel olması veya karşı tarafın nakit ödeme istediğinde işletmenin genelde nakit ödemede bulunması durumunda, işletmenin nakit olarak ödenecek mevcut yükümlülüğü var demektir.
42. İşletmenin nakit olarak ödenecek mevcut yükümlülüğünün bulunması durumunda, hisse bazlı ödeme işlemleri, 30-33 üncü Paragraflarda açıklanan nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemlerine ilişkin hükümlere uygun olarak muhasebeleştirilir.
43. Nakit ödeme yükümlülüğünün bulunmaması durumunda, hisse bazlı ödeme işlemleri, 10-29 üncü Paragraflarda açıklanan özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemlerine ilişkin hükümlere uygun olarak muhasebeleştirilir. Ödeme durumunda:
  - (a) İşletmenin ödemeyi nakit olarak yapmayı seçmesi durumunda, (c)'de belirtilen durum dışında, gerçekleştirilen nakit ödeme, özkaynağa dayalı bir hakkın yeniden satın alınması işlemi olarak muhasebeleştirilir, yani özkaynaktan düşülür.
  - (b) İşletmenin ödemeyi özkaynağa dayalı finansal araç vermek suretiyle yapmayı seçmesi durumunda, (c)'de belirtilen durum dışında, ek bir muhasebe kaydı gerekmez (eğer gerekirse, özkaynağın bir bölümünden diğer bir bölümüne yapılan aktarmalar hariç).
  - (c) İşletmenin, ödemenin gerçekleştiği tarihte yüksek olan gerçeğe uygun değerle ödeme alternatifini seçmesi durumunda, işletme ödenen fazla değer için ek gider muhasebeleştirir. Bu fazlalık, hangisi uygulanabilir ise; ödenen nakit ile nakit ödeme yapılmasaydı ihraç edilecek özkaynağa dayalı finansal araçlarının gerçeğe uygun değeri arasındaki farkı ya da ihraç edilen özkaynağa

dayalı finansal aracın gerçeğe uygun değeri ile özkaynağa dayalı finansal araç ihraç edilerek ödeme yapılmasaydı ödenecek nakit arasındaki farkı ifade eder.

Grup işletmeleri arasında gerçekleştirilen hisse bazlı ödeme işlemleri (2009 değişiklikleri)

- 43A. Grup işletmeleri arasında gerçekleştirilen hisse bazlı ödeme işlemleri açısından, mal veya hizmet alan işletme,
- (a) Sağlanan faydaların niteliğini veya
  - (b) Kendi hak ve yükümlülüklerini
- değerlendirerek söz konusu mal veya hizmetleri, ayrı veya bireysel finansal tablolarında özkaynağa dayalı ya da nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemi olarak ölçer.
- Mal veya hizmet alan işletme tarafından muhasebeleştirilen tutar, konsolide grup veya hisse bazlı ödeme işlemi gerçekleştiren başka bir grup işletmesi tarafından muhasebeleştirilen tutardan farklılık gösterebilir.
- 43B. Mal veya hizmet alan işletme, alınan mal veya hizmetleri;
- (a) Sağlanan faydaların, kendi özkaynağa dayalı finansal araçları olması veya
  - (b) Hisse bazlı ödeme işlemi gerçekleştirmek için herhangi bir yükümlülüğünün bulunmaması halinde özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi olarak ölçer.
- İşletme, daha sonra, özkaynağa dayalı hisse bazlı böyle bir ödeme işlemi, yalnızca piyasa dışı hakediş koşullarındaki değişiklikler için 19–21 inci Paragraflar uyarınca yeniden ölçer. Diğer tüm durumlarda, mal veya hizmetleri alan işletme, alınan mal veya hizmetleri nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemi olarak ölçer.
- 43C. Grupta yer alan diğer bir işletmenin mal veya hizmet alması durumunda, hisse bazlı ödeme işlemi gerçekleştiren işletme söz konusu işlemi, yalnızca kendi özkaynağa dayalı finansal araçları ile gerçekleştirmiş olması halinde özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi olarak muhasebeleştirir. Aksi halde işlem, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemi olarak muhasebeleştirilir.
- 43D. Bazı grup işlemleri bir grup işletmesinin, mal veya hizmet tedarikçilerine yapılan hisse bazlı ödemelerin karşılığı olarak diğer bir grup işletmesine ödeme yapmasını gerektiren geri ödeme anlaşmalarını içerir. Bu gibi durumlarda, mal veya hizmet alan işletme, grup içi geri ödeme anlaşmalarını dikkate almaksızın, hisse bazlı ödeme işlemi için 43B Paragrafı uyarınca muhasebeleştirir.

Açıklamalar

44. **Bir işletme finansal tablo kullanıcılarının, dönem boyunca var olan hisse bazlı ödeme anlaşmalarının nitelik ve tutarlarını anlamaları için gerekli bilgiyi kamuoyuna açıklar**
45. Bir işletme 44 üncü Paragrafın uygulanmasını sağlamak amacıyla en azından aşağıdakileri kamuoyuna açıklar
- (a) Dönem içerisinde herhangi bir zamanda mevcut her türlü hisse bazlı ödeme anlaşmasının özellikleri; hakediş için gerekli koşullar, ihraç edilmiş opsiyonların azami süreleri veya ödeme yöntemleri (nakit olarak veya özkaynaktan) gibi her bir anlaşmanın koşul ve ilkelerinin genel özellikleri. 44 üncü paragraf uyarınca her bir anlaşmaya ilişkin ayrı bir açıklama yapılması gerekmedikçe, benzer hisse bazlı ödeme anlaşmalarına sahip bir işletme bu bilgiyi toplu olarak sunabilir.
  - (b) Aşağıda yer alan her bir opsiyon grubu için hisse senedi opsiyonu sayısı ve ağırlıklı ortalama kullanım fiyatları:
    - (i) Dönem başında mevcut olanlar;
    - (ii) Dönem içerisinde ihraç edilenler;
    - (iii) Dönem içerisinde yitirilenler;
    - (iv) Dönem içerisinde kullanılanlar;
    - (v) Dönem içerisinde zamanaşımına uğrayanlar;
    - (vi) Dönem sonunda mevcut olanlar;
    - (vii) Dönem sonunda kullanılabilir olanlar.

- (c) Dönem içerisinde kullanılan hisse opsiyonları için, kullanılma tarihindeki ağırlıklı ortalama hisse fiyatları. Opsiyonlar dönem içerisinde olağan bir biçimde kullanılmış olmaları durumunda, işletme, ağırlıklı ortalama hisse fiyatını dönem içerisinde de kamuoyuna açıklayabilir.
- (d) Dönem sonunda mevcut hisse opsiyonları için, uygulanacak fiyatın ve ağırlıklı ortalama kalan sözleşme ömrünün aralığı. Uygulanacak fiyat aralığının geniş olması durumunda, kalan opsiyonlar, çıkarılabilecek ilave hisse senetlerin sayı ve zamanı ile opsiyonların kullanılması durumunda elde edilecek nakdin tahmin edilebilmesi açısından anlamlı nitelikte çeşitli aralıklara bölünür.
- 46. Bir işletme finansal tablo kullanıcılarının dönem içerisinde alınan mal ve hizmetler ile ihraç edilen özkaynak araçlarının gerçeğe uygun değerlerinin belirlenme şeklini gösteren bilgileri kamuoyuna açıklar.**
47. Bir işletmenin almış olduğu mal ve hizmetlerin gerçeğe uygun değerini, özkaynağa dayalı finansal araçlarına karşılık verilen kalemler şeklinde ilgili finansal araçların gerçeğe uygun değerleri üzerinden dolaylı bir şekilde ölçmüş olması durumunda, 46 ncı Paragrafta yer alan ilkenin uygulanması için, en azından aşağıdakiler kamuoyuna açıklanır:
- (a) Dönem içerisinde ihraç edilen hisse senedi opsiyonları açısından, söz konusu opsiyonların ölçüm tarihindeki ağırlıklı ortalama gerçeğe uygun değerleri ve söz konusu değerler aşağıdakiler de dahil olmak üzere ölçüm esasları:
- (i) Kullanılan opsiyon fiyatlandırması modeli ve ağırlıklı ortalama hisse senedi fiyatı, uygulanacak fiyat, beklenen dalgalanma, opsiyonun ömrü, beklenen kâr payları, risksiz faiz oranı ve kullanılan yöntem ve beklenen erken kullanımın etkilerinin birleştirilebilmesi için kullanılan varsayımlar gibi diğer girdiler de dahil olmak üzere, ilgili modele ilişkin tüm girdiler;
- (ii) İlgili yöntemde geçmiş deneyimlerden ne ölçüde yararlanıldığına ilişkin bir belirlemenin de yer aldığı, beklenen dalgalanmaların belirlenme yöntemi ve
- (iii) Piyasa koşulları gibi, opsiyonun diğer özelliklerinin gerçeğe uygun değer ölçümüne dahil edilip edilmedikleri ile dahil edilme biçimleri.
- (b) Dönem içerisinde ihraç edilen diğer özkaynağa dayalı finansal araçlar açısından, ölçüm tarihi itibarıyla bunların sayısı ve ağırlıklı ortalama gerçeğe uygun değerleri ile söz konusu değerler aşağıdakiler de dahil olmak üzere ölçülme biçimleri:
- (i) Gerçeğe uygun değer belirlenebilir piyasa fiyatı üzerinden ölçülmediği durumlarda, gerçeğe uygun değer nasıl belirlendiği;
- (ii) Beklenen kâr paylarının gerçeğe uygun değer ölçümüne dahil edilip edilmediği, edilmiş ise bunun şekli ve
- (iii) Özkaynağa dayalı finansal araçlarının diğer özelliklerinin gerçeğe uygun değer ölçümüne dahil edilip edilmediği, edilmiş ise bunun şekli.
- (c) Dönem içerisinde yenilenen hisse bazı ödeme anlaşmaları için:
- (i) Gerçekleştirilen yeniliklere ilişkin açıklama;
- (ii) İhraç edilen ek gerçeğe uygun değer (bu yeniliklerin bir sonucu olarak) ve
- (iii) (a) ve (b) maddesindeki hükümler mümkün olduğunca dikkate alınmak kaydıyla, ek gerçeğe uygun değer nasıl ölçüldüğüne ilişkin bilgi.
48. Dönem içerisinde alınan mal ve hizmetlerin gerçeğe uygun değerinin doğrudan hesaplanmış olması durumunda, gerçeğe uygun değer nasıl belirlendiği kamuoyuna açıklanır; yani bu mal ve hizmetlere ilişkin gerçeğe uygun değer piyasa fiyatından hesaplanıp, hesaplanmadığı
49. İşletmenin 13 üncü Paragraftaki varsayımı geçersiz kılması durumunda, bu durum, ilgili varsayımın neden geçersiz kılındığına dair bilgiyle birlikte kamuoyuna açıklanır.
- 50. İşletme, hisse bazı ödeme işlemlerinin döneme ilişkin kâr veya zarar ile işletmenin finansal durumu üzerindeki etkisini finansal tablo kullanıcılarının anlamasına imkan sağlayan bilgiyi kamuoyuna açıklar.**

51. 50 nci Paragrafta yer alan ilkenin uygulanması amacıyla, işletme, en azından aşağıdakileri kamuoyuna açıklar:
- (a) Hisse bazlı ödeme işlemleri karşılığında alınan mal ve hizmetlerden kaynaklanan ve varlık olarak nitelendirilemediğinden dolayı hemen gider olarak muhasebeleştirilen toplam tutar; özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemlerinden kaynaklanan toplam gider ayrıca açıklanır;
  - (b) Hisse bazlı ödeme işlemlerinden kaynaklanan borçlar açısından:
    - (i) Dönem sonu defter değeri ve
    - (ii) Dönem sonu itibariyle karşı tarafın ilgili nakit veya diğer varlıkları tahsil etme hakkını kazandığı borçların dönem sonundaki toplam içsel değeri (hak kazanılmış hisse senedi değer artış hakkı gibi).
52. Bu Standart uyarınca açıklanması gereken bilgilerin, 44, 46 ve 50'nci paragraflardaki ilkeleri karşılamaması durumunda işletme, söz konusu ilkeleri karşılamak için gerekli olan ek bilgiyi açıklar. Örneğin, işletme herhangi bir hisse bazlı ödeme işlemini 33F paragrafı uyarınca özkaynak aracı olarak sınıflandırmışsa; finansal tablo kullanıcılarının hisse bazlı ödeme anlaşmasına ilişkin gelecekteki nakit akışlarının etkileri konusunda bilgilendirilmesi gerektiğinde, çalışanın vergi yükümlülüğünün yerine getirilmesi için vergi otoritesine yapmayı beklediği tahmini ödeme tutarını açıklar.

Geçiş hükümleri

---

53. Özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemleri için, işletme bu TFRS'yi 7 Kasım 2002'den sonra verilmiş olan hisse senedi, hisse senedi opsiyonları veya diğer özkaynağa dayalı finansal araçlarına bağlı ve bu TFRS'nin yürürlük tarihi itibariyle hak kazanılmamış hisse bazlı ödeme işlemlerine uygular.
54. İşletmenin, özkaynağa dayalı diğer finanslar araçlarının ölçüm tarihindeki gerçeğe uygun değerlerini kamuoyuna açıklaması durumunda, söz konusu finansal araçların ihraç edilmeleri hususunda da bu TFRS'nin uygulanması teşvik edilir ancak bu işlem zorunlu değildir.
55. Bu TFRS'nin uygulandığı bütün özkaynağa dayalı finanslar araç ihraçlarında, işletme, sunulan karşılaştırmalı bilgiyi düzeltir ve uygulanabilmesi durumunda, sunulan en erken dönemin dağıtılmamış kârlarının açılış bakiyesi düzeltilir.
56. Bu TFRS'nin uygulanmadığı bütün özkaynağa dayalı finanslar araç ihraçlarında (7 Kasım 2002'den önce veya o tarihte verilen özkaynağa dayalı finanslar araçlar), 44 ve 45 inci Paragraflarda talep edilen bilgi kamuoyuna açıklanır.
57. Bu TFRS'nin yürürlüğe girmesinden sonra, bir işletmenin, daha önce bu TFRS'nin uygulanmadığı özkaynağa dayalı finanslar araçlarının ihraç kayıt ve şartlarını yenilemesi durumunda, söz konusu yenilemelerin muhasebeleştirilmesinde 26 ve 29 uncu Paragraflarda yer alan hükümler uygulanır.
58. Bu TFRS'nin yürürlüğe girdiği tarihteki hisse bazlı ödeme işlemlerinden kaynaklanan mevcut borçlar için işletme bu TFRS'yi geriye yönelik olarak uygular. Bu borçlar için işletme, 7 Kasım 2002 önceki döneme veya tarihine kadar ilgili olan ve karşılaştırmalı bilgiyi beyan etmesinin gerekli olmadığı durumlar haricinde, işletme sunulan en erken döneme ait birikmiş kârların açılış bakiyesinin düzeltilmesini içeren karşılaştırmalı bilgiyi kamuoyuna açıklar.
59. İşletme, bu TFRS'yi, hisse bazlı ödeme işlemlerinden kaynaklanan diğer borçlarına, örneğin karşılaştırmalı bilginin sunulduğu dönemde ödenmiş borçlarına da uygulaması konusunda teşvik edilir; ancak bu husus zorunlu değildir.
- 59A. İşletme, 30-31, 33-33H ve B44A-B44C paragraflarındaki değişiklikleri aşağıda belirtildiği şekilde uygular. Önceki dönemlerin yeniden düzenlenmesi gerekli değildir.
- (a) B44A-B44C paragraflarındaki değişiklikler yalnızca, işletmenin söz konusu değişiklikleri ilk kez uyguladığı tarihte veya sonrasında ortaya çıkan değişikliklere uygulanır.
  - (b) 30-31 ve 33-33D paragraflarındaki değişiklikler, işletmenin değişiklikleri ilk kez uyguladığı tarihte hak edilmemiş olan hisse bazlı ödeme işlemlerine ve veriliş tarihi, işletmenin değişiklikleri ilk kez uyguladığı tarih veya sonrasında olan hisse bazlı ödeme işlemlerine uygulanır. İşletmenin değişiklikleri ilk kez uyguladığı tarihten önce verilen hak edilmemiş hisse bazlı ödeme işlemleri için işletme, bu tarihte yükümlülüğünü yeniden ölçer ve yeniden ölçümün etkilerini,

değişikliklerin ilk kez uygulandığı raporlama döneminin geçmiş yıl kârları hesabının (veya uygun olması durumunda diğer bir özkaynak bileşeninin) açılış bakiyesinde finansal tablolara alır.

- (c) 33E-33H paragraflarındaki değişiklikler ve 52'nci paragraftaki değişiklik, işletmenin değişiklikleri ilk kez uyguladığı tarihte hak edilmemiş (veya hak edilmiş fakat kullanılmamış) hisse bazlı ödeme işlemlerine ve verilmiş tarihi, işletmenin değişiklikleri ilk kez uyguladığı tarih veya sonrasında olan hisse bazlı ödeme işlemlerine uygulanır. Daha önce nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme olarak sınıflandırılan ancak değişiklikler uyarınca, şimdi özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme olarak sınıflandırılan hak edilmemiş (veya hak edilmiş fakat kullanılmamış) hisse bazlı ödeme işlemleri (veya bunların bileşenleri) için işletme, hisse bazlı ödeme yükümlülüğünün defter değerini, değişiklikleri ilk kez uyguladığı tarihte özkaynakta yeniden sınıflandırır.

59B. 59A paragrafındaki hükümlere bağlı kalmaksızın işletme, 63D paragrafındaki değişiklikleri, sadece ve sadece bu değişikliklerin sonraki dönemlere ilişkin durumlar dikkate alınmaksızın uygulanmasının mümkün olması durumunda, TMS 8 *Muhasebe Politikaları Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar* uyarınca, bu Standardın 53-59'uncu paragraflarındaki geçiş hükümleri çerçevesinde geriye dönük olarak uygulayabilir. Geriye dönük uygulamayı seçmesi durumunda işletme, *Hisse Bazlı Ödeme İşlemlerinin Sınıflandırılması ve Ölçümü*'nün (TFRS 2'ye ilişkin değişiklikler) yaptığı tüm değişiklikler için geriye dönük uygulama yapar.

Yürürlük tarihi

---

60. “_”

61. “_”

62. “_”

63. *Grubun Nakit Olarak Ödenen Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri*'nin yaptığı aşağıdaki değişiklikler, 53-59 paragraflarındaki geçiş hükümleri kapsamında, TMS 8'e uygun olarak 1 Ocak 2010'da veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemleri için geriye dönük olarak uygulanır:

(a) Grup işletmeleri arasındaki işlemlerin muhasebeleştirilmesi açısından 2'nci paragraftaki değişiklik, 3'üncü paragrafın yürürlükten kaldırılması ve eklenen 3A, 43A-43D paragrafları ile Ek B'ye eklenen B45, B47, B50, B54, B56-B58, B60 paragrafları.

(b) Aşağıdaki terimlerin Ek A'daki güncellenen tanımları:

- Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemi,
- Özkaynağa dayalı (özkaynaktan karşılanan) hisse bazlı ödeme işlemi,
- Hisse bazlı ödeme anlaşması,
- Hisse bazlı ödeme işlemi.

Geriye dönük uygulama için gerekli olan bilgilerin mevcut olmaması durumunda işletme, kendi ayrı veya bireysel finansal tablolarına, daha önce grubun konsolide finansal tablolarında gösterilen tutarları yansıtır. Erken uygulamaya izin verilmektedir. Değişikliklerin 1 Ocak 2010'dan önce başlayan hesap dönemleri için uygulanması durumunda, bu husus dipnotlarda açıklanır.

63A. Ekim 2011'de yayımlanan TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar ile TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar standartları tarafından 5 inci paragraf ile Ek A değiştirilmiştir. TFRS 10 ve TFRS 11'in uygulanması hâlinde söz konusu değişiklikler de uygulanır.

63B. *2010-2012 Dönemine İlişkin Yıllık İyileştirmeler* değişikliğiyle bu Standardın 15 ve 19 uncu paragrafları ile Ek A'daki 'piyasa koşulu' ve 'hakediş koşulları' tanımları değiştirilmiştir. Ayrıca Ek A'ya 'performans koşulu' ve 'hizmet koşulu' tanımları eklenmiştir. Bu değişiklik ihraç tarihi 1 Temmuz 2014 veya sonrası olan hisse bazlı ödeme işlemlerine ileriye yönelik olarak uygulanır. Erken uygulamaya izin verilmektedir. Bu durumda, anılan husus dipnotlarda açıklanır.

63C. TFRS 9 (2017 Sürümü) 6'ncı paragrafı değiştirmiştir. TFRS 9 uygulandığında söz konusu değişiklik de uygulanır.

63D. *Hisse Bazlı Ödeme İşlemlerinin Sınıflandırılması ve Ölçümü* (TFRS 2'ye ilişkin değişiklikler), 19, 30-31, 33, 52 ve 63'üncü paragrafları değiştirmiş ve 33A-33H, 59A-59B, 63D ve B44A-B44C

paragrafları ile bu paragrafların ilgili başlıklarını eklemiştir. İşletme, bu değişiklikleri 1 Ocak 2018’de veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde uygular. Erken uygulamaya izin verilmektedir. Söz konusu değişikliklerin erken uygulanması durumunda, bu husus dipnotlarda açıklanır.

Yorumların yürürlükten kaldırılması

---

64. “-”

Ek A

Terimlere ilişkin tanımlar

Bu Ek, TFRS'nin ayrılmaz bir parçasıdır.

Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri

Mal veya hizmetlerin tedarikçisine nakit ödeme yapılması veya diğer varlıkların transfer edilmesi şeklinde bir borç yüklenerek bir işletmenin aldığı mal veya hizmete ilişkin bedelin, işletmenin veya diğer bir grup işletmesinin özkaynağa dayalı finansal araçlarının (hisse senetleri veya hisse senedi opsiyonları dahil olmak üzere) fiyatları (değerleri) üzerinden belirlendiği hisse bazlı ödeme işlemleridir.

Çalışanlar ve benzer hizmetleri sağlayan diğerleri

İşletmeye kişisel hizmet veren ve şu koşullardan birini sağlayan kişileri ifade eder: a) hukuki veya vergisel açıdan çalışan olarak kabul edilen, b) hukuki veya vergisel açıdan çalışan olarak kabul edilenlerle aynı şekilde işletmenin talimatları altında çalışan, c) sundukları hizmetler çalışanların verdiği hizmetler ile benzer olan. Örneğin, bu terim tüm yönetim personelini içine alır, yani işletmenin faaliyetlerinin planlanması, idaresi ve kontrolü için idareci olmayan yöneticileri de içeren yetki ve sorumluluk sahibi olan kişiler.

Özkaynağa dayalı finansal araç

İşletmenin tüm borçları⁴ çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir hakkı/payı gösteren sözleşme.

İhraç edilmiş özkaynağa dayalı finansal araç

İşletme tarafından hisse bazlı ödeme anlaşmaları ile başka bir tarafa sağlanan, işletmenin özkaynağa dayalı finansal aracını elde etme hakkıdır (koşullu veya koşulsuz).

Özkaynağa dayalı (özkaynaktan karşılanan) hisse bazlı ödeme işlemleri

İşletmenin;

- Kendi özkaynağa dayalı finansal araçları (hisse senetleri veya hisse senedi opsiyonları dahil olmak üzere) karşılığında mal veya hizmet aldığı veya
- Mal veya hizmet temin ettiği tedarikçi ile yaptığı işlemi yerine getirme yükümlülüğünün olmadığı

hisse bazlı ödeme işlemidir.

Gerçeğe uygun değer

Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

İhraç tarihi

İşletme ve karşı tarafın (çalışanlar da dahil olmak üzere) hisse bazlı ödeme anlaşmasındaki koşul ve ilkelerin karşılıklı olarak anlaşıldığı mutabakata vardığı tarihtir. İhraç tarihinde, işletme karşı tarafa diğer varlıkları veya işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarını, hakediş şartları sağlandığına, paraya çevirme hakkı verir. Eğer anlaşmanın onaylanması (örneğin, hissedarlar tarafından) söz konusu ise, ihraç tarihi onayın geçerli olduğu tarihtir.

⁴ Bu çerçevede, işletmenin mevcut yükümlülüğü olan geçmiş olaylardan kaynaklanan bir borcu, ekonomik yararların (yani nakit ve diğer işletme varlıklarının işletmeden çıkışlarının) şekillendirdiği işletme kaynaklarının nakit çıkışıyla sonuçlanması beklenen ödemeyi tanımlar.

İşsel değer

Karşı tarafın onaylama veya alma (koşullu veya koşulsuz) hakkının olduğu hisse senetleri ile karşı tarafın bu senetler için ödemesi gereken (veya ödeyeceği) fiyat (eğer varsa) arasındaki farktır. Örneğin, gerçeğe uygun değeri 20 TL olan bir hisse senedi üzerindeki kullanım fiyatı 15 TL⁵ olan bir hisse senedi opsiyonunun işsel değeri 5 TL'dir.

Piyasa koşulu

- (a) Belirli bir hisse senedi fiyatına veya bir hisse senedi opsiyonunda belirli bir işsel değere ulaşılması ya da
- (b) işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarının (ya da aynı gruptaki başka bir işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarının) diğer işletmelerin özkaynağa dayalı finansal araçlarının piyasa fiyatlarına ilişkin bir endeks karşısındaki piyasa fiyatına (veya değerine) göre belirlenmiş bir hedefe ulaşılması gibi,

özkaynağa dayalı finansal aracın kullanım fiyatının, hak edişinin veya kullanılmasının bağlı olduğu, işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarının (ya da aynı gruptaki başka bir işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarının) piyasa fiyatıyla (veya değeriyle) ilgili olan performans koşuludur.

Piyasa koşulu, karşı tarafın belirli bir hizmet dönemini (başka bir ifadeyle hizmet koşulunu) tamamlamasını gerektirir (hizmet şartı açık veya zımni olabilir).

Ölçüm tarihi

İhraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerinin bu TFRS amaçları doğrultusunda ölçüldüğü tarihtir. Çalışanlar ve benzer hizmetleri sağlayan diğerleri ile gerçekleştirilen işlemler açısından, ölçüm tarihi ihraç tarihidir. Çalışanlar (ve benzer hizmetleri sağlayan diğerleri) dışındaki taraflar ile gerçekleştirilen işlemler için ise, işletmenin malları elde ettiği ya da karşı tarafın hizmet verdiği tarihtir.

Performans koşulu

Aşağıdakileri gerektiren bir hakediş koşuludur:

- (a) Karşı tarafın belirli bir hizmet dönemini (başka bir ifadeyle hizmet koşulunu) tamamlaması (hizmet şartı açık veya zımni olabilir) ve
- (b) Karşı tarafın (a) bendinde belirtilen hizmeti sunması sırasında belirli performans hedef(ler)inin karşılanması.

Performans hedef(ler)inin sağlanma süresi:

- (a) hizmet dönemi sonunu aşamaz ve
- (b) performans hedefinin başlangıç tarihinin hizmet dönemi başlangıcından önemli ölçüde erken olmaması şartıyla hizmet döneminden önce başlayabilir.

Performans hedefi aşağıdakilere göre tanımlanır:

- (a) işletmenin kendi işleri (veya faaliyetleri) ya da aynı gruptaki başka bir işletmenin işleri veya faaliyetleri (yani piyasa dışı bir koşul) ya da
- (b) işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarının ya da aynı gruptaki başka bir işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarının fiyatı (veya değeri) (hisse senetleri ve hisse senedi opsiyonları dahil olmak üzere)(yani bir piyasa koşulu).

Performans hedefi, bir bütün olarak işletmenin performansı ya da bir bölüm veya bireysel bir çalışan gibi işletmenin bir kısmıyla (ya da

⁵ Bu Ek'te, parasal tutarlar "(TL)" olarak ifade edilmiştir.

grubun bir kısmıyla) ilgili olabilir.

Yeniden yükleme özelliği	Opsiyon hamilinin, kullanım fiyatının karşılanması için nakitten ziyade ilgili işletmenin hisse senetlerini kullanmak suretiyle önceden ihraç edilmiş opsiyonları kullanması durumunda, otomatik olarak ek hisse senedi opsiyonu ihraç edilmesini sağlayan özellik.
Yeniden yükleme opsiyonu	Bir hissenin, önceki bir hisse senedi opsiyonunun kullanım fiyatını karşılamak amacıyla kullanılması durumunda ihraç edilen yeni hisse senedi opsiyonu.
Hizmet koşulu	İşletmeye hizmetlerin sunulması sırasında karşı tarafın belirli bir hizmet dönemini tamamlamasını gerektiren bir hakediş koşuludur. Nedenine bakılmaksızın, hakediş dönemi sırasında karşı tarafın hizmet sunmayı sonlandırması durumunda koşul sağlanmamış olur. Hizmet koşulu bir performans hedefinin karşılanmasını gerektirmez.
Hisse bazlı ödeme anlaşması	<p>İşletme (veya diğer bir grup⁶ işletmesi ya da herhangi bir işletme grubunun hissedarı) ile karşı taraf (çalışan da dahil olmak üzere) arasında yapılan ve (varsa) belirli hakediş koşullarının sağlanması durumunda karşı tarafın;</p> <p>(a) İşletmenin veya diğer bir grup işletmesinin özkaynağa dayalı finansal araçlarının (hisse senetleri veya hisse senetleri opsiyonları dahil olmak üzere) fiyatları esas alınarak belirlenen tutarlar karşılığında, işletmenin nakdini ya da diğer varlıklarını veya</p> <p>(b) İşletmenin veya diğer bir grup işletmesinin özkaynağa dayalı finansal araçlarını (hisse senetleri veya hisse senetleri opsiyonları dahil olmak üzere)</p> <p>elde etme hakkı kazandığı sözleşmedir.</p>
Hisse bazlı ödeme işlemi	<p>İşletmenin,</p> <p>(a) Hisse bazlı ödeme anlaşması çerçevesinde tedarikçiden (çalışan da dahil olmak üzere) mal veya hizmet aldığı veya</p> <p>(b) Diğer bir grup işletmesi söz konusu mal veya hizmetleri aldığı, hisse bazlı ödeme anlaşması çerçevesinde, tedarikçi ile yapılan işlemi yerine getirme yükümlülüğüne katlandığı</p> <p>işlemdir.</p>
Hisse senedi opsiyonu	Hamiline, belirli bir dönem için işletmenin hisse senetlerini sabit ya da belirlenebilir bir fiyattan elde etme yükümlülüğünü değil, fakat hakkını veren sözleşme.
Hak kazanma	Yetkili duruma gelmek. Hisse bazlı ödeme anlaşmaları açısından, karşı taraf, işletmenin nakdi, diğer varlıkları ya da özkaynağa dayalı finansal araçlarına hakediş koşullarının yerine getirilmesinden itibaren hak kazanır.

⁶ Grup, TMS 27 “Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar” Standardının 4 üncü Paragrafında raporlayan işletmenin nihai ana ortaklığı açısından, “bir ana ortaklık ve onun bağlı ortaklıklardır” şeklinde tanımlanmıştır.

⁶ Grup, “TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar”ın 4 üncü paragrafında raporlayan işletmenin nihai ana ortaklığı açısından, “bir ana ortaklık ve onun bağlı ortaklıklardır” şeklinde tanımlanmıştır.

Hakediş koşulu

Hisse bazlı ödeme anlaşmaları kapsamında, karşı tarafa işletmenin nakdini, diğer varlıklarını veya özkaynağa dayalı finansal araçların almaya hak kazandıran hizmetleri işletmenin alıp almadığını belirleyen koşuldur. Hakediş koşulu hizmet koşulu ya da performans koşuludur.

Hakediş dönemi

Hisse bazlı ödeme anlaşmalarında yer alan her türlü hakediş koşulunun yerine getirildiği dönem.

Ek B

Uygulama kılavuzu

Bu Ek, TFRS'nin ayrılmaz bir parçasıdır.

İhraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçlara ilişkin gerçeğe uygun değer tahmini

B1. Bu Ek'in B2-B41 inci Paragrafları, ihraç edilen hisse senetlerinin ve hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değerini ele almakta, çalışanlara ihraç edilen hisse senedi ve hisse senedi opsiyonlarının genel özelliği olan belirli koşul ve ilkeler üzerine odaklanmaktadır ve bu nedenle geniş ayrıntılı değildir. Bunun yanı sıra, aşağıda tartışılan değerlendirme sorunlarının çalışanlara ihraç edilen hisse senetleri ve hisse senetleri opsiyonlarına odaklanması sebebiyle, bu hisse senetleri ve hisse senetleri opsiyonlarının gerçeğe uygun değerinin ihraç tarihinde hesaplandığı varsayılır. Ancak, aşağıda tartışılan birçok değerlendirme sorunları (beklenen fiyat dalgalanmalarına karar verilmesi gibi) ayrıca çalışanların dışında diğer taraflara ihraç edilen hisse senetleri ve hisse senetleri opsiyonlarının gerçeğe uygun değerinin tahmini bağlamında işletmenin malları elde ettiği veya karşı tarafın hizmeti verdiği tarihte uygulanır.

Hisse senetleri

B2. Çalışanlara ihraç edilen hisse senedi için, hisse senedinin gerçeğe uygun değeri; işletmenin hisse senedinin piyasa fiyatından (ya da, işletmenin hisse senedinin piyasada alım-satımı yapılamıyorsa tahmini piyasa fiyatından) ölçülür ve ihraç edilen hisse senedi (19-21 inci Paragraflara göre hakediş koşullarının hariç tutulduğu gerçeğe uygun değer ölçümü haricinde) üzerindeki koşul ve ilkeler göz önünde bulundurularak düzeltilir.

B3. Örneğin, çalışanın hakediş döneminde temettü almaya yetkili olmaması durumunda, bu etken ihraç edilen hisse senedinin gerçeğe uygun değerini tahmin ederken göz önünde bulundurulur. Hakediş tarihi sonrasında hisse senetlerinin transfer sınırlamalarına tabi olmaları durumunda, söz konusu hakediş sınırlamaları bilgili ve istekli piyasa katılımcısının o hisse senedine ödeyeceği fiyatı etkileyene kadar bu etken aynı şekilde göz önünde bulundurulur. Örneğin, hisse senetlerinin derin ve likit bir piyasada faal olarak devredilebilir olmaları durumunda, sonradan olan hakediş transfer sınırlamalarının, konuyu iyi bilen, istekli piyasa katılımcısının ilgili hisse senedine ödeyeceği fiyata biraz da olsa, eğer mümkünse, etkisi olur. Transferde veya hakediş döneminde var olan diğer sınırlamalar, ihraç edilen hisse senetlerinin gerçeğe uygun değerini tahmin ederken dikkate alınmaz, çünkü bu sınırlamalar 19-21 inci Paragraflarda uygun olarak muhasebeleştirilen hakediş koşullarının mevcudiyetlerinden kaynaklanır.

Hisse senedi opsiyonları

B4. Çalışanlara ihraç edilen hisse senedi opsiyonları, devredilebilir opsiyonlara uygulanmayan koşul ve ilkelere tabi olduklarından birçok durumda bunlara ilişkin piyasa fiyatlarının elde edilmesi mümkün olmaz. Benzer koşul ve ilkelere sahip devredilebilir opsiyonlar mevcut değilse, ihraç edilen opsiyonların gerçeğe uygun değeri bir opsiyon fiyatlama yöntemi uygulanarak tahmin edilir.

B5. İşletme, bilgili ve istekli bir piyasa katılımcısının opsiyon fiyatlama modelini seçerken dikkate alacağı unsurları göz önünde tutar. Örneğin, birçok çalışan opsiyonunun uzun geçerlilik süreleri bulunur, çoğunlukla hakediş tarihi ile opsiyonun geçerlilik süresi bitene kadar olan dönem arasında kullanılabilirler ve sık sık erken olarak kullanılırlar. İlgili opsiyonun hakediş tarihindeki gerçeğe uygun değerinin tahmin edilmesi sırasında bu etmenler dikkate alınır. Birçok işletme için, hisse senedi opsiyonunun geçerlilik süresinden önce kullanımına imkan vermeyip, tahmini erken kullanımın etkilerini de uygun olarak yansıtmayan Black-Scholes-Merton formülünün kullanımını engelleyebilir. Ayrıca tahmini beklenen fiyat dalgalanmalarının ve diğer yöntem girdilerinin bir hisse senedi opsiyonunun geçerlilik süresi içerisinde değişebileceği olasılığını hesaba katmaz. Ancak geçerlilik süreleri oldukça kısa olan hisse senedi opsiyonları veya hakediş tarihinden sonra çok kısa bir sürede kullanılması gerekenler açısından yukarıda tanımlanan etmenler uygulanmayabilir. Böyle durumlarda, Black-Scholes-Merton formülü daha esnek opsiyon fiyatlama modeline oldukça benzeyen bir değer meydana getirebilir.

B6. Tüm opsiyon fiyatlama modelleri, en azından, aşağıdaki unsurları göz önünde bulundurur:

(a) Opsiyonun kullanılması durumunda uygulanacak fiyat;

- (b) Opsiyonun süresi;
  - (c) Opsiyonu temsil eden hisse senetlerinin cari fiyatı;
  - (d) Hisse değerindeki olası fiyat dalgalanmaları;
  - (e) Hisselerden beklenen temettüleri (eğer uygun ise)
  - (f) Opsiyonun kullanılma süresi boyunca risksiz yatırım getirisi faiz oranı.
- B7. Fiyatı belirlerken, piyasadaki bilgili ve istekli katılımcıların dikkate alacakları diğer unsurlar da dikkate alınır (gerçeğe uygun değer belirlenmesi gerekliliği dışında tutulan 19-22 nci Paragraflarda belirtilen hak ediş koşulları ve yeniden yükleme özellikleri dışında).
- B8. Örneğin bir çalışana ihraç edilen hisse senedi opsiyonu genellikle gibi belirlenmiş dönemler içerisinde kullanılmaz (yasaların yürürlüğe girdiği dönem ya da menkul kıymet piyasası düzenleyicileri tarafından belirlenen dönemlerde olduğu gibi). Bu etken, uygulanan opsiyon fiyatlandırma yönteminin, opsiyonun süresi boyunca, herhangi bir zamanda kullanılabilirliğini varsayması durumunda dikkate alınır. Ancak işletmenin, sadece opsiyon süresinin sonunda kullanılabilen bir opsiyonun değerini hesaplayan bir opsiyon fiyatlandırma yöntemini kullanması durumunda, opsiyonu yürürlükte bulunduğu dönemde (ya da opsiyonun süresi boyunca diğer dönemlerde) kullanılmamasından dolayı herhangi bir düzeltme yapılması gerekmez; çünkü ilgili yöntem opsiyonların söz konusu dönemlerde kullanılmayacağını varsayar.
- B9. Benzer şekilde, çalışanlara ihraç edilen hisse senedi opsiyonlarına yönelik diğer bir etken ise, örneğin opsiyonun devredilebilir olmaması ya da çalışanın işten ayrılması durumunda opsiyonu kullanmak zorunda olması gibi sebeplerden dolayı; opsiyonun çalışan tarafından erken olarak kullanılmasıdır. Opsiyonun erken olarak kullanılmasının etkileri B16-B21 inci Paragraflarda belirtildiği gibi dikkate alınır.
- B10. Piyasadaki bilgili ve istekli katılımcıların hisse senedi opsiyonunun (ya da diğer bir özkaynağa dayalı finansal aracın) fiyatını belirlerken dikkate almayacakları unsurlar, ihraç edilen hisse senedi opsiyonunun (ya da diğer bir özkaynağa dayalı finansal aracın) gerçeğe uygun değerini belirlerken de dikkate alınmaz. Örneğin çalışanlara ihraç edilen hisse senedi opsiyonları açısından, çalışanın sadece kendi perspektifine göre opsiyonun değerini etkileyen unsurlar, bilgili ve istekli piyasa katılımcıları tarafından fiyatın belirlenmesi ile alakalı değildir.

Opsiyon fiyatlandırma yöntemlerinin girdileri

- B11. Hisse senedi fiyatlarında meydana gelebilecek olası değişimler ve hisse senetleri üzerinden ödenen temettüleri hakkında tahminde bulunmasındaki amaç; opsiyonun cari piyasa ya da müzakere edilmiş takas fiyatına yansıtılacak olan beklentilerin tahmin edilmesidir. Benzer şekilde, çalışanlara ihraç edilen hisse senedi opsiyonlarının erken olarak kullanılmasının etkilerinin tahmin edilmesindeki amaç; opsiyonun çalışana ihraç edildiği tarih itibarıyla elde bulunan bilgiye göre, çalışanın opsiyonu kullanması ile ilgili olarak detaylı bilgiye ulaşabilen, dışarıdan bir tarafın geliştireceği beklentileri tahmin etmektir.
- B12. Genellikle gelecekteki fiyat dalgalanmaları, temettüleri ve opsiyonun kullanılması ile ilgili makul beklentiler bulunacağı muhtemeldir. Eğer durum böyleyse, ilgili aralık içerisindeki her bir tutarı ilişkili olduğu meydana gelme olasılığı ile değerlendirmek suretiyle beklenen değer hesaplanmalıdır.
- B13. Gelecek ile ilgili beklentiler, genellikle tecrübeye bağlı olup, geleceğin geçmişten makul ölçüde farklılık göstereceğinin beklenmesi durumunda değiştirilirler. Bazı durumlarda, belirlenebilen etkenler, düzeltilmemiş geçmiş tecrübelerin gelecekteki tecrübelerin zayıf bir öngörüsü olacağını gösterir. Örneğin, birbirinden tamamen farklı iki iş dalına sahip olan bir işletmenin, diğerine göre çok daha az riskli olan iş dalını satması durumunda, geçmişte görülen hisse fiyatı dalgalanmaları, gelecek ile ilgili makul beklentilerin dayandırılacağı en iyi bilgi olmayabilir.
- B14. Diğer durumlarda, geçmiş dönemlere ilişkin bir bilgi bulunmayabilir. Örneğin yeni kote olmuş bir işletme, hisse senedi fiyatındaki dalgalanmalarla ilgili olarak geçmiş dönemlere ait çok az veriye sahiptir. Halka açık olmayan ya da yeni kote olan işletmeler aşağıda daha detaylı olarak yer almaktadır.

B15. Özetle, bir işletme, geçmiş tecrübelerin gelecekteki tecrübelerin ne ölçüde makul bir öngörüsü olabileceğini dikkate almadan, sadece geçmiş dönemlere ait bilgilere dayanarak, hisse fiyatındaki olası dalgalanmalar, opsiyon hakkının kullanılıp kullanılmayacağı ve elde edilecek temettü ile ilgili beklentiler oluşturmamalıdır.

Beklenen erken kullanım

B16. Pek çok değişik sebepten dolayı, çalışanlar sıklıkla hisse opsiyonlarını erken kullanırlar. Örneğin çalışanlara ihraç edilen hisse opsiyonları genellikle devredilemez niteliktedirler. Bu durum, sık sık çalışanların hisse opsiyonlarını erken kullanmalarına sebep olur, çünkü bu, çalışanların kendi pozisyonlarını nakde çevirebilmeleri için tek yoldur. Aynı zamanda, işten ayrılan çalışanlar genellikle hisse opsiyonlarını kısa bir süre içinde kullanmak zorundadırlar, aksi takdirde bu haklarını kaybederler. Bu unsur, çalışanların hisse opsiyonlarını erken kullanmalarına da sebep olur. Hisse opsiyonlarının erken kullanılmasına sebep olan diğer etkenler; riskten kaçınma ve çalışanın kişisel varlıklarının çok çeşitli olmamasıdır.

B17. Hisse opsiyonlarının olası erken kullanımının etkilerinin dikkate alınma yolları, uygulanan opsiyon fiyatlandırma yönteminin türüne bağlıdır. Örneğin, olası erken kullanım, opsiyonun beklenen süresi (opsiyonun çalışana verildiği tarihten opsiyonun kullanılmasının beklendiği tarihe kadar geçen süredir) ile ilgili tahmini opsiyon fiyatlandırma yöntemine (Black-Scholes-Merton formülü gibi) girdi olarak dahil edilerek dikkate alınabilir. Alternatif olarak, olası erken kullanım, binomial olarak ya da kontrat süresini bir girdi olarak kullanan benzer opsiyon fiyatlandırma yönteminde şekillendirilebilir.

B18. Opsiyonun erken kullanımı ile ilgili tahminde bulunurken dikkate alınacak etkenler:

- (a) Hakediş döneminin süresi, çünkü hisse senedi opsiyonu genellikle hakediş süresinin sonuna kadar kullanılamaz. Bu nedenle, erken kullanıma ilişkin değerlendirme sonuçlarını belirlemek opsiyonlara hak kazanılacağı varsayımına dayanır. Hakediş koşullarının belirtileri 19-21 inci Paragraflarda açıklanmaktadır.
- (b) Benzer opsiyonların geçmişte kullanılmadan tutulduğu ortalama süre.
- (c) İlgili hisselerin fiyatı. Tecrübeler, çalışanların hisse fiyatının kullanım fiyatlarının belirli bir seviyesinin üzerine çıktığında söz konusu opsiyonları kullandıklarını gösterebilir.
- (d) Çalışanın organizasyon içindeki pozisyonu. Örneğin tecrübe göstermektedir ki, daha üst kademede çalışanlar daha alt kademede çalışanlara göre opsiyonlarını daha geç kullanma eğilimindedirler (Paragraf B21’de daha detaylı olarak açıklanmıştır).
- (e) Hisselerin fiyatındaki olası dalgalanmalar. Ortalama olarak, çalışanlar fiyat dalgalanması daha yüksek olan hisse senedi opsiyonlarını fiyat dalgalanması daha düşük olan hisse senedi opsiyonlarına göre daha erken kullanma eğilimi göstermektedirler.

B19. Paragraf B17’de belirtildiği gibi, opsiyonun olası erken kullanımının etkileri, opsiyonun beklenen süresi ile ilgili tahmini opsiyon fiyatlandırma yöntemine girdi olarak dahil edilerek dikkate alınabilir. Bir grup çalışana ihraç edilen hisse senedi opsiyonlarının beklenen süresi tahmin edilirken işletme, bu tahmini, çalışanların opsiyonu kullanma davranışları ile ilgili daha detaylı veriye dayanarak (aşağıda daha detaylı olarak açıklanmıştır), grubun tamamı için beklenen ağırlıklı ortalama süre ya da grubun tamamının içinden bir alt grup çalışan için beklenen ağırlıklı ortalama süreye göre oluşturabilir.

B20. İhraç edilen bir opsiyonu, opsiyonu kullanmada nispeten homojen bir davranış sergileyen çalışanlar için gruplara ayırmak önemli olabilir. Opsiyonun değeri opsiyonun süresinin doğrusal bir fonksiyonu değildir; opsiyonun değeri süre uzadıkça azalan bir oranda yükselir. Örneğin, diğer tüm varsayımlar aynı ise, iki yıl süreli bir opsiyon bir yıl süreli bir opsiyona göre daha değerli olmasına rağmen, bir yıl süreli bir opsiyonun iki katı kadar değerli değildir. Bu, bir opsiyonun tahmini değerini birbirinden çok farklı bireysel süreyi içeren tek bir ağırlıklı ortalama süreye dayanarak hesaplamının ihraç edilen hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değerlerinin olması gerekenden daha yüksek gösterilmesi anlamına gelmez. İhraç edilen opsiyonları ağırlıklı ortalama süresine dahil olan nispeten daha dar sürelerle sahip pek çok gruba ayırmak, söz konusu değeri olduğundan yüksek gösterme durumunu azaltır.

B21. Benzer hususlar binomial ya da benzer bir yöntem kullanılırken de geçerlidir. Örneğin hisse senedi opsiyonlarını tüm seviyedeki çalışanlarına ihraç eden bir işletmenin tecrübesi göstermektedir ki, üst

düzyer yöneticiler orta seviye yöneticilere göre opsiyonlarını daha uzun süre elde tutma eğiliminde ve daha alt düzyer çalışanlar ise opsiyonlarını diğer tüm düzyerdeki çalışanlardan daha erken kullanma eğilimindedirler.

Beklenen dalgalanma

- B22. Beklenen dalgalanma, fiyatta bir dönem boyunca görülmesi beklenen değişim miktarının bir ölçüsüdür. Opsiyon fiyatlandırma yöntemlerinde kullanılan dalgalanma ölçüsü, bir dönem boyunca ilgili hisse senedi üzerinde sürekli olarak birleştirilen getiri oranının yıllık standart sapmasıdır. Fiyat dalgalanması, hesaplamada kullanılan örneğin günlük, haftalık, ya da aylık fiyat gözlemleri gibi zaman sürecine bakmaksızın, genellikle yıllık olarak açıklanır.
- B23. Bir dönem boyunca bir hissenin getiri oranı (pozitif ya da negatif olabilir), hissedarın dağıtılan temettülerden ya da hisse fiyatındaki artışlardan (ya da azalış) ne kadar fayda sağladığını ölçer.
- B24. Bir hissenin yıllık fiyat dalgalanması, yılın yaklaşık üçte ikilik süresi boyunca, sürekli olarak birleştirilen yıllık getiri oranının gezindiği aralıktır. Örneğin, beklenen birleşik getiri oranı %12 olan bir hissenin %30'luk bir dalgalanmaya sahip olması, bu hissenin bir yıl boyunca getiri oranının - %18(%12-%30) ve %42(%12+%30) arasında olma olasılığının yaklaşık olarak üçte iki olduğunu söylemek demektir. Eğer hisse fiyatı sene başında 100 TL ise ve herhangi bir temettü ödenmiyorsa, yıl sonu hisse fiyatının 83.53 TL ($100 \text{ birim} \times e^{-0.18}$) ile 152.20 ($100\text{TL} \times e^{0.42}$) arasında olma olasılığı yaklaşık olarak üçte ikidir.
- B25. Beklenen fiyat dalgalanmasını tahmin ederken göz önünde bulundurulması gereken hususlar şunlardır:
- (a) Eğer var ise, işletmenin hisse senetleri veya işletmenin opsiyon özelliklerini de içeren alım satımı yapılan diğer enstrümanları üzerinde, alım satımı yapılan hisse senedi opsiyonlarının gözükten dalgalanması.
  - (b) Genellikle opsiyonun beklenen süresi ile orantılı olan en yakın geçmiş döneme ait, hisse fiyatında görülen dalgalanma (opsiyonun kalan süresi ve erken kullanımının etkilerini göz önünde bulundurarak).
  - (c) Bir işletmenin hisselerinin halk arasında alınıp satıldığı süre. Borsaya yeni kote olan bir işletmenin hisselerinin, borsaya daha uzun bir süreden beri kote bulunan benzer işletmelere kıyasla geçmişte yüksek bir fiyat dalgalanması olabilir. Borsaya yeni kote olan işletmelerle ilgili daha detaylı bilgi aşağıda yer almaktadır.
  - (d) Fiyat dalgalanmasının ortalama değerine dönmesi, örneğin uzun vadede ortalama düzyere dönmesi gibi, ve gelecekte olası fiyat dalgalanmasının geçmişten farklı olacağını gösteren diğer etkenler.
  - (e) Yerinde ve düzenli aralıklarla fiyat gözlemleri. Fiyat gözlemleri dönemden döneme tutarlı olmalıdır. Örneğin bir işletme her hafta kapanış fiyatını ya da hafta boyunca oluşan en yüksek fiyatı kullanabilir, ancak bazı haftalarda kapanış fiyatını ve diğer haftalarda en yüksek fiyatı kullanmamalıdır. Aynı zamanda, fiyat gözlemleri kullanım fiyatında kullanılan para biriminden gösterilir.

Borsaya yeni kote olan işletmeler

- B26. B25 Paragrafında belirtildiği üzere, bir işletme, opsiyonun beklenen süresi ile orantılı olan en yakın geçmiş döneme ait hisse fiyatındaki dalgalanmayı göz önünde bulundurmalıdır. Borsaya yeni kote olan bir işletmenin geçmiş dönemlerde hisse senedi fiyatında meydana gelen dalgalanma ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması durumunda dahi, hisse senedi alım satım faaliyetinin gerçekleştiği en uzun süre için geçmiş döneme ait fiyat dalgalanmasının hesaplanması gerekir. Aynı zamanda, benzer işletmelerin geçmişte hisse fiyatlarında karşılaştırılabilir dönemlerde meydana gelen dalgalanmaları da göz önünde bulundurabilir. Örneğin sadece bir yıldır borsaya kote olan ve ortalama beş yıl süreli opsiyonlar veren bir işletme, aynı sektördeki işletmelerin hisse senedi fiyatlarının halka açıldıkları ilk altı yıl boyunca izlemiş olduğu yolu ve geçmişteki fiyat dalgalanmalarını dikkate alabilir

Borsaya kote olmayan işletmeler

- B27. Kote olmayan bir işletme, olası fiyat dalgalanması ile ilgili tahminde bulunurken geçmişe yönelik bir bilgiye sahip olmayacaktır. Bu durumda dikkate alınacak bazı etkenler aşağıda belirtilmiştir.

- B28. Bazı durumlarda, düzenli olarak çalışanlarına (ya da başka taraflara) hisse senedi ya da opsiyon veren bir işletme hisseleri için bir iç pazar oluşturmuş olabilir. Bu hisselerin fiyatlarında meydana gelen dalgalanmalar, olası fiyat dalgalanmalarını tahmin ederken dikkate alınabilir.
- B29. Alternatif olarak, işletme kendisine benzeyen ve hisse fiyatı ya da opsiyon fiyat bilgileri mevcut olan borsaya kote işletmelerin hisse fiyatlarında geçmiş dönemde meydana gelen ya da görülen dalgalanmalarını olası fiyat dalgalanmalarını tahmin ederken dikkate alınabilir.
- B30. İşletme hisselerinin değeri ile ilgili tahminlerin, kendisine benzeyen kote işletmelerin hisse fiyatlarına göre oluşturulmamış olması ve bunun yerine hisselerini değerlemek için başka bir değerlendirme yönteminin kullanılmış olması durumunda, işletme söz konusu değerlendirme yöntemiyle tutarlı olan bir olası fiyat dalgalanması tahmini oluşturabilir. Örneğin işletme hisselerini net varlık ya da kazançta göre değerleyebilir. Aynı zamanda, bu net varlık ya da kazanç değerlerinin olası dalgalanmalarını da dikkate alınabilir.

Beklenen temettüler

- B31. İhraç edilen hisse senetlerinin ya da opsiyonların gerçeğe uygun değerlerinin hesaplanması sırasında, beklenen temettülerin dikkate alınıp alınmayacağı karşı tarafın temettü ya da temettü benzerlerine hak kazanıp kazanmadığına bağlıdır.
- B32. Örneğin, çalışanlara opsiyonlar verildiği ve çalışanların, opsiyonların verildiği ve kullanıldığı tarihler arasında bu opsiyonlara bağlı hisseler üzerinden temettü ya da temettü benzerlerini (nakit olarak ödenebilen ya da opsiyon kullanım fiyatını düşüren) almaya hak kazanıldıkları durumda, ihraç edilen opsiyonlar hisselerle ilişkin hiçbir temettü ödemesi yapılmayacakmış gibi değerlendirilmelidir. Yani, beklenen temettü ile ilgili girdi sıfır olmalıdır.
- B33. Benzer şekilde, çalışanlara ihraç edilen hisse senetlerinin ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değeri tahmin edilmesi sırasında, çalışanın hakediş döneminde ödenen temettüyü almaya hak kazanmış olmaları durumunda, beklenen temettü için herhangi bir düzeltme yapma gereği yoktur.
- B34. Bunun tersine, çalışanların hakediş döneminde (ya da opsiyon olması durumunda kullanım tarihinden önce) temettü ya da temettü benzerlerine hak kazanmamış olmaları durumunda, hisse senedi ya da opsiyonların ihraç tarihindeki değerlemeleri temettüleri de hesaba katmalıdır. Bu demektir ki; bir opsiyonun verilmiş tarihindeki gerçeğe uygun değeri tahmin edilirken, beklenen temettüler opsiyon fiyatlandırma yöntemine dahil edilmelidir. Bir hisse senedinin ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değerinin tahmin edilmesi sırasında ise, bu değer hakediş döneminde ödenmesi beklenen temettülerin bugünkü değeri kadar azaltılmalıdır.
- B35. Opsiyon fiyatlandırma yöntemleri, genellikle, beklenen temettü getirisinin belirlenmesine ihtiyaç duyar. Ancak, bu yöntemler getiriden ziyade beklenen temettü tutarını kullanmak için değiştirilebilirler. Bir işletme, beklenen getiriyi ya da kendisinin beklediği ödemeyi kullanabilir. Bunlardan ikincisinin kullanılması durumunda, temettülerdeki artışın geçmişteki izlediği yol dikkate alınır. Örneğin bir işletmenin politikası, genel olarak, her sene temettülerin yaklaşık olarak %3 yükseltilmesi şeklinde tezahür etmiş ise, bu varsayımı destekleyen bir kanıt yoksa opsiyonun süresi boyunca sabit bir temettü ödeneceği varsayımında bulunmamalıdır.
- B36. Genel olarak, beklenen temettü ile ilgili varsayımlar, halka açık bilgiler temel alınarak oluşturulmalıdır. Hiç temettü ödemeyen ve hiç böyle bir planı da olmayan bir işletme sıfırlık bir beklenen temettü getirisi varsaymalıdır. Ancak, hiç temettü ödemeyen gelişmekte olan bir işletme çalışanlarına verdiği hisse opsiyonlarının beklenen süreleri boyunca temettü ödemeye başlamayı düşünebilir. Bu işletmeler geçmişteki temettü getirilerinin (sıfır) ortalamasını ve makul olarak karşılaştırılabilir düzeydeki akraba bir grubun temettü getirilerinin medyanını kullanabilirler.

Risksiz faiz (getiri) oranı

- B37. Genellikle, risksiz faiz oranı, kullanım fiyatının açıklandığı para biriminin ait olduğu ülkenin ihraç edilen ve değerlendirilen opsiyonun vadesi ile aynı vadeye sahip olan kupon ödemesiz kâğıtlarının üzerindeki getiri oranıdır (opsiyonun kalan süresi ve opsiyonun olası erken kullanımının etkilerinin de dikkate alındığı). Bu şekilde ihraç edilmiş olan kâğıtların bulunmaması durumunda da, koşulların kupon ödemesiz devlet kâğıtlarının üzerindeki getiri oranının risksiz faiz oranını temsil etmediğine işaret etmesi halinde (örneğin yüksek enflasyonlu ekonomiler), bunun yerine uygun bir ikame unsur kullanmak gerekebilir. Aynı zamanda, piyasa katılımcılarının değerlendirilen bir opsiyonun beklenen

süresine eşit süreye sahip bir opsiyonun gerçeğe uygun değerini tahmin etmeleri sırasında, risksiz getiri oranını, kupon ödemesiz devlet kâğıtları üzerindeki getiri oranı yerine söz konusu ikame unsur aracılığıyla belirlemeleri durumunda, yine söz konusu unsur kullanılmalıdır.

Sermaye yapısı etkileri

- B38. Genellikle, işletme değil, üçünü şahıslar alınıp satılan hisse senedi opsiyonlarını satarlar. Söz konusu hisse senedi opsiyonları kullanıldığında, satıcı, ilgili hisseleri opsiyon sahibine verir. Bu hisseler mevcut hissedarlardan satın alınırlar. Dolayısıyla, alınıp satılan hisse opsiyonlarının kullanılmasının herhangi bir sulandırma etkisi bulunmaz.
- B39. Buna karşın, hisse opsiyonları işletme tarafından satılırsa, bu hisse opsiyonları kullanıldığında yeni hisseler ihraç edilmiş (fiilen veya şeklen) olur. Hisselerin cari piyasa fiyatından ziyade yürürlük tarihindeki kullanım fiyatından ihraç edileceği düşünülürse, söz konusu gerçek ya da potansiyel sulandırma işlemi, hissenin fiyatını düşürebilir; böylelikle opsiyon hamili opsiyonu kullanması durumunda, hisse fiyatını sulandırmayan alınıp satılan benzer bir opsiyonun kullanılmasından elde edeceği kadar kazanç elde etmez.
- B40. Bunun ihraç edilen hisse senedi opsiyonları üzerinde önemli bir etkisinin olup olmadığı, mevcut ihraç edilmiş hisselerin sayısına kıyasla opsiyonların kullanılması durumunda ortaya çıkacak olan yeni hisselerin sayısı gibi pek çok etkene bağlıdır. Aynı zamanda, piyasanın, opsiyonun ihraç edileceğine dair halihazırda bir beklenti içinde olması durumunda, potansiyel sulandırma etkisi piyasa tarafından opsiyonun verilmiş tarihi itibarıyla zaten hisse fiyatına yansıtılmış olabilir.
- B41. Ancak işletme, ihraç edilen hisse senedi opsiyonlarının, ilgili opsiyonların gelecekte kullanılmasının yol açması muhtemel sulandırma etkisinin, opsiyonun verilmiş tarihindeki tahmini gerçeğe uygun değeri üzerinde önemli etkisi olup olmayacağına dikkate alınmalıdır.

Opsiyon fiyatlandırma yöntemleri bu potansiyel sulandırma etkilerini dikkate alacak şekilde uyarlanabilir.

Özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme anlaşmalarındaki yenilemeler

- B42. 27 inci Paragraf, ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların koşul ya da sürelerinde yapılan yeniliklere, ya da özkaynağa dayalı finansal araçların iptal ya da ödenmelerine bakılmaksızın, bir işletmenin en azından, alınan hizmetlerin, eğer ki söz konusu özkaynağa dayalı finansal araçlar verilmiş tarihinde bir hakediş koşulunun (bir piyasa koşulu dışında) yerine getirilmemiş olmasından dolayı kaybedilmiş değil ise, özkaynağa dayalı finansal aracın verilmiş tarihindeki gerçeğe uygun değerine göre ölçmesini ve bunu kayıtlarına almasını gerektirir. Buna ek olarak, işletme, hisse bazlı ödeme anlaşmalarının toplam gerçeğe uygun değerini arttıran ya da çalışana fayda sağlayan yeniliklerin etkilerini de muhasebeleştirir.
- B43. Paragraf 27 hükümlerinin uygulanması için
- (a) Yenileme işleminin, söz konusu işlemde hemen önce ve sonra ölçüldüğünde ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal aracın gerçeğe uygun değerini arttırması durumunda (örneğin uygulama fiyatını düşürerek), işletme, ihraç edilen özkaynağa dayalı araç için, gerçeğe uygun değerdeki artışı alınan hizmetlerin ölçümünde dikkate alır. Gerçeğe uygun değerdeki artış, yenilemeden önceki özkaynağa dayalı finansal araç ile yenilenmiş özkaynağa dayalı finansal aracın gerçeğe uygun değerleri arasındaki farktır. Yenileme işleminin hakediş döneminde gerçekleşmiş olması durumunda, özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerindeki artış; başlangıçta ihraç edilen ve yenilemeden önceki hakediş döneminin kalan süresi boyunca muhasebeleştirilen özkaynağa dayalı finansal araçların ölçümüne ilave olarak, değişim tarihinden ilave özkaynağa dayalı finansal araçlara hak kazanıldığı tarihe kadar alınan hizmetlerin tutarlarının ölçülmesi işlemine de dahil edilir. Yenileme işleminin hakediş döneminden sonra olması durumunda, gerçeğe uygun değerdeki artış hemen muhasebeleştirilir, ya da, çalışana yenilenmiş söz konusu özkaynağa dayalı finansal araçlara koşulsuz olarak hak kazanmadan önce ek bir süre daha hizmet etme zorunluluğu getirilmiş olması durumunda, hakediş dönemi boyunca muhasebeleştirilir.
- (b) Benzer şekilde, yenileme işleminin özkaynağa dayalı finansal araçların sayısını arttırması durumunda, işletme, ilave olarak ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların yenilenmenin yapıldığı tarihteki gerçeğe uygun değerini, (a)'da yer alan hükümlerle tutarlı olarak, ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçlara karşılık alınan hizmetlerin ölçümüne dahil eder. Örneğin,

yenilemenin hakediş döneminde gerçekleşmesi durumunda, ilave olarak ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değeri; başlangıçta ihraç edilen ve yenileme öncesi hakediş döneminin kalan süresi boyunca muhasebeleştirilen özkaynağa dayalı finansal araçların ölçümüne ek olarak, yenileme tarihinden ilave özkaynağa dayalı finansal araçlara hak kazanılan tarihe kadar elde edilen hizmetlerin muhasebeleştirilen tutarlarının ölçümüne de dahil edilir.

- (c) İşletmenin hakediş koşullarını çalışanın yararına olacak şekilde değiştirmesi durumunda, hakediş dönemini kısaltması ya da bir performans koşulunu (piyasa koşulları dışında ve kendisine ilişkin değişiklikler yukarıda yer alan madde (a)'ya göre muhasebeleştirilen) değiştirmesi ya da kaldırması gibi, Paragraf 19-21'de yer alan hükümlerin uygulanması sırasında, değiştirilmiş hakediş koşulları da hesaba katılır.

B44. Buna ek olarak, bir işletmenin ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların süre ya da koşullarını hisse bazlı ödeme anlaşmasının toplam gerçeğe uygun değerini azaltacak şekilde ya da artık çalışanın menfaatine olmayacak şekilde değiştirmesi durumunda, işletme, değişiklik hiç olmamış gibi (Paragraf 28'de belirtildiği şekilde muhasebeleştirilmesi gereken ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların tamamının ya da bir kısmının iptal edilmesi durumu dışında), ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçlara karşılık alınan hizmetleri muhasebeleştirmeye devam eder. Örneğin:

- (a) Yenileme işleminin, söz konusu işlem yapılmadan hemen önce ve sonra ölçülen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerini düşürmesi durumunda, gerçeğe uygun değerdeki bu azalış dikkate alınmaz ve elde edilen hizmetlerin tutarlarını, bu hizmetlere karşılık ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değerlerini baz almak suretiyle ölçmeye devam eder.
- (b) Yenileme işleminin bir çalışana ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araç sayısını azaltması durumunda, söz konusu azalan tutar, Paragraf 28'de belirtildiği gibi ihraç edilen tutar içinden bu tutarın iptali olarak muhasebeleştirilir.
- (c) İşletmenin çalışanın yararına olmayacak şekilde hakediş koşullarını değiştirmesi durumunda, hakediş süresinin arttırılması ya da performans koşulunun değiştirilmesi veya ilave performans koşulu (piyasa koşulları dışında ve kendisine ilişkin değişiklikler yukarıda yer alan madde (a)'ya göre muhasebeleştirilen) öngörülmesi durumunda olduğu gibi, Paragraf 19-21'de yer alan hükümlerin uygulanması sırasında, değiştirilmiş hakediş koşulları dikkate alınmaz.

Hisse bazlı bir ödeme işleminin sınıfını, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödemeden özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemeye çeviren bir değişikliğin muhasebeleştirilmesi

B44A. Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemine ilişkin durum ve şartların, bu işlemin, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi hâline gelmesine neden olacak şekilde değişmesi durumunda, bu işlem değişiklik tarihinden itibaren, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi olarak muhasebeleştirilir. Özellikle:

- (a) Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi, verilen özkaynak aracının değişiklik tarihindeki gerçeğe uygun değeri esas alınarak ölçülür. Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi, alınan mal ve hizmetler ölçüsünde değişiklik tarihinde özkaynakta finansal tablolara alınır.
- (b) Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemine ilişkin değişiklik tarihindeki yükümlülük, bu tarihte finansal tablo dışı bırakılır.
- (c) Değişiklik tarihinde finansal tablo dışı bırakılan yükümlülüğün defter değeri ile bu tarihte finansal tablolara alınan özkaynak tutarı arasındaki fark, derhal kâr veya zararda finansal tablolara alınır.

B44B. Değişiklik sonucunda, hak ediş döneminin uzaması ya da kısalması durumunda, B44A paragrafındaki hükümlerin uygulanması, değişen hak ediş dönemini yansıtır. Değişikliğin hak ediş döneminden sonra ortaya çıkması durumunda dahi, B44A paragrafındaki hükümler uygulanır.

B44C. Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemi, (hak ediş koşullarının karşılanmaması durumunda hakkın kaybedilmesi nedeniyle bir işlemin iptal olması dışında) iptal edilebilir veya ödenebilir. Özkaynak araçlarının verilmesi ve veriliş tarihinde işletmenin bu araçları, iptal edilen nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işleminin yerine koyması durumunda, B44A ve B44B paragrafları uygulanır.

Grup işletmeleri arasında gerçekleştirilen hisse bazlı ödeme işlemleri (2009 değişiklikleri)

- B45. 43A-43C Paragrafları, grup işletmeleri arasında gerçekleştirilen hisse bazlı ödeme işlemlerinin, her bir işletmenin bireysel veya ayrı finansal tablolarında muhasebeleştirilmesi hususunu düzenlemektedir. B46-B61 Paragrafları, 43A-43C Paragraflarında yer alan hükümlerin nasıl uygulanması gerektiğini ele almaktadır. 43D Paragrafında belirtildiği üzere, grup işletmeleri arasında gerçekleştirilen hisse bazlı ödeme işlemleri, durumlara ve koşullara bağlı çeşitli nedenlerden meydana gelebilir. Bu nedenle, B46-B61 Paragraflarında yer alan hükümler ayrıntılı değildir ve söz konusu hükümler, mal veya hizmetleri alan işletmenin yapılan işlemi yerine getirme yükümlülüğü bulunmadığında, ilgili işlemin, herhangi bir grup içi geri ödeme anlaşmasına bakılmaksızın, bağlı ortaklığa ana ortaklıktan sağlanan bir özkaynak katkısı olduğunu varsayar.
- B46. Aşağıda yer alan hükümler işletmenin çalışanlarla yaptığı işlemlere odaklanmış olsa da, çalışanlar dışında mal ve hizmet tedarikçileriyle gerçekleştirilen benzer nitelikteki hisse bazlı ödeme işlemlerine de uygulanır. Ana ortaklık ve bağlı ortaklık arasındaki bir anlaşma, bağlı ortaklığın ana ortaklığa, çalışanlara verilen özkaynağa dayalı finansal araçlar karşılığında ödeme yapmasını gerektirebilir. Aşağıda yer alan hükümler bu tür grup içi ödeme anlaşmalarının nasıl muhasebeleştirileceğini ele almamaktadır.
- B47. Grup işletmeleri arasında yapılan işlemlere ilişkin olarak genellikle dört konuyla karşılaşılmaktadır. Kolaylık sağlaması açısından aşağıdaki örnekler anılan konuları ana ortaklık ve bağlı ortaklık açısından ele almaktadır.

İşletmenin özkaynağa dayalı kendi finansal araçlarını içeren hisse bazlı ödeme anlaşmaları

- B48. Birinci konu, işletmenin kendi özkaynağa dayalı finansal araçlarını içeren aşağıdaki işlemlerin bu TFRS nin koşulları uyarınca özkaynağa dayalı olarak mı nakde dayalı olarak mı muhasebeleştirileceğidir:
- (a) İşletmenin, çalışanlarına özkaynağa dayalı finansal araçlarına (örneğin hisse senedi opsiyonu) ilişkin haklar vermesi ve çalışanlarına karşı yükümlüklerini yerine getirmek için diğer bir taraftan öz kaynağa dayalı finansal araç almayı seçmesi veya almasının gerekmesi ve
- (b) İşletmenin kendisi veya hissedarları tarafından işletme çalışanlarına işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarına (örneğin hisse senedi opsiyonu) ilişkin haklar verilmesi ve hissedarların gerekli özkaynağa dayalı finansal araçları sağlaması.
- B49. İşletme, kendi özkaynağa dayalı finansal araçları karşılığında hizmet temin ettiği hisse bazlı ödeme işlemlerini, özkaynağa dayalı olarak muhasebeleştirir. Söz konusu muhasebeleştirme, işletmenin çalışanlarına karşı yükümlüklerini yerine getirmek için bir hisse bazlı ödeme anlaşması çerçevesinde diğer bir taraftan özkaynağa dayalı finansal araç almayı seçmesine veya almasının gerekmesine bakılmaksızın gerçekleştirilir. Ayrıca söz konusu muhasebeleştirme,
- (a) Çalışanlara işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarına ilişkin olarak verilen hakların işletmenin kendisi ya da hissedar(lar)ı tarafından verilip verilmediğine veya
- (b) Hisse bazlı ödeme anlaşmasının işletmenin kendisi ya da hissedar(lar)ı tarafından düzenlenip düzenlenmediğine bakılmaksızın gerçekleştirilir.
- B50. Hissedarın, yatırım yapılan işletmenin çalışanları ile yapılan işlemi yerine getirme yükümlülüğünün olması durumunda, hissedar kendi özkaynağa dayalı finansal aracından ziyade yatırım yapılan işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarını temin eder. Bu nedenle 43C Paragrafı uyarınca, yatırım yapılan işletmenin hissedarla aynı grup içerisinde olması durumunda hissedar yükümlülüğünü, bireysel finansal tablolarında yer alan nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri ve konsolide finansal tablolarında yer alan özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri için geçerli olan hükümler çerçevesinde ölçer.

Ana ortaklığın özkaynağa dayalı finansal araçlarını içeren hisse bazlı ödeme anlaşmaları

- B51. İkinci konu, başka bir grup işletmesinin özkaynağa dayalı finansal araçlarını içeren bir grup içerisinde yer alan iki ya da daha fazla işletme arasındaki hisse bazlı ödeme işlemleri ile ilgilidir. Örneğin, bir

bağlı ortaklığın çalışanlarına, bağlı ortaklığa sundukları hizmetin bedeli olarak ana ortaklığın özkaynağa dayalı finansal araçlarına ilişkin haklar verilmiştir.

B52. Bu nedenle ikinci konu, aşağıdaki hisse bazlı ödeme anlaşmaları ile ilgilidir:

- (a) Ana ortaklığın, doğrudan bağlı ortaklığının çalışanlarına kendi özkaynağa dayalı finansal araçlarına ilişkin haklar vermesi: Ana ortaklığın (bağlı ortaklığın değil) bağlı ortaklığın çalışanlarına özkaynağa dayalı finansal araç sağlama yükümlülüğü vardır.
- (b) Bağlı ortaklığın, çalışanlarına ana ortaklığın öz kaynağa dayalı finansal araçlarına ilişkin haklar vermesi: Bağlı ortaklığın, çalışanlarına özkaynağa dayalı finansal araç sağlama yükümlülüğü vardır.

Ana ortaklığın, bağlı ortaklığının çalışanlarına kendi öz kaynağa dayalı finansal araçlarına ilişkin haklar vermesi (B52(a) Paragrafı)

B53. Bağlı ortaklığın, çalışanlarına ana ortaklığın öz kaynağa dayalı finansal araçlarını sağlama yükümlülüğü yoktur. Bu nedenle bağlı ortaklık, 43B Paragrafı uyarınca, çalışanlarından sağladığı hizmeti, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemeler için geçerli olan hükümler uyarınca ölçer ve bunun karşılığında özkaynakta meydana gelen artışı ana ortaklıktan sağlanan bir katkı payı olarak muhasebeleştirir.

B54. Ana ortaklığın, kendi öz kaynağa dayalı finansal araçlarını sağlayarak söz konusu bağlı ortaklığın çalışanlarıyla yapılan işlemi gerçekleştirme yükümlülüğü vardır. Bu nedenle, 43C Paragrafı uyarınca ana ortaklık, yükümlülüğünü özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri için geçerli olan hükümler uyarınca ölçer.

Bağlı ortaklığın, çalışanlarına ana ortaklığın özkaynağa dayalı finansal araçlarına ilişkin haklar vermesi (B52(b) Paragrafı)

B55. Bağlı ortaklık, 43B Paragrafında belirtilen koşullardan hiçbirini karşılamadığı için çalışanlarıyla yapmış olduğu işlemleri nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri olarak muhasebeleştirir. Bu hüküm, bağlı ortaklığın çalışanlarına olan yükümlülüklerini yerine getirmek için özkaynağa dayalı finansal araçları nasıl elde ettiğine bakılmaksızın uygulanır.

Çalışanlara yapılan nakit ödemeleri içeren hisse bazlı ödeme anlaşmaları

B56. Üçüncü konu ise, tedarikçilerden (çalışanlar dahil) mal veya hizmet alan bir işletmenin, tedarikçilerine gerekli ödemeleri yapmak için kendisinin herhangi bir yükümlülüğünün bulunmaması durumunda, nakde dayalı hisse bazlı ödeme anlaşmalarını nasıl muhasebeleştireceğidir. Ana ortaklığın (işletmenin kendisi değil) işletmenin çalışanlarına gerekli ödemeleri yapmak için bir yükümlülüğünün bulunduğu aşağıdaki anlaşmalar, örnek olarak düşünülebilir:

- (a) İşletme çalışanlarının, işletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlarının fiyatları ile bağlantılı nakit ödemeler alacak olması.
- (b) İşletme çalışanlarının, ana ortaklığın özkaynağa dayalı finansal araçlarının fiyatları ile bağlantılı nakit ödemeler alacak olması.

B57. Bağlı ortaklığın, çalışanlarıyla herhangi bir işlem yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu yüzden bağlı ortaklık, çalışanlarıyla yapılan söz konusu işlemleri özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi olarak ve bunun karşılığında özkaynakta meydana gelen artışı ana ortaklığından sağlanan bir katkı payı olarak muhasebeleştirir. Bağlı ortaklık, 19–21 inci Paragraflar uyarınca karşılanmayan piyasa dışı hakediş koşulları nedeniyle meydana gelen değişiklikler için, söz konusu işlemin maliyetini yeniden ölçer. Söz konusu ölçme işlemi, grubun konsolide finansal tablolarında yer alan nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemlerinin ölçümünden farklıdır.

B58. Ana ortaklığın söz konusu çalışanlarla yapılan işlemleri yerine getirme yükümlülüğü bulunduğu ve bu yükümlülüğün sonucu olarak nakit ödeme yapıldığından, ana ortaklık (ve konsolide edilmiş grup) yükümlülüklerini, 43C Paragrafındaki nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri için geçerli olan hükümler uyarınca ölçer.

Grup işletmeleri arasında çalışanların transferi

B59. Dördüncü konu, birden çok grup işletmesinin çalışanını kapsayan grup hisse bazlı ödeme anlaşmaları ile ilgilidir. Örneğin, bir ana ortaklık, belirli bir dönemde söz konusu işletme grubuyla devam etmekte

olan hizmetin tamamlanması şartına bağılı olarak özkaynağıa dayalı finansal araçlarından bir kısmını bağılı ortaklığın çalışanlarına verebilir. Bir bağılı ortaklığın çalışanı diğer bir bağılı ortaklığa, belirlenen hakediş dönemi içerisinde hali hazırda uygulanmakta olan mevcut hisse bazlı ödeme anlaşması uyarınca iş gücünü transfer edebilir. Söz konusu çalışanın ana ortaklığın özkaynağıa dayalı finansal araçlarına ilişkin hakları gerçekleştirilen transferden etkilenmez. Bağılı ortaklıkların, çalışanlarıyla yapılan hisse bazlı ödeme işlemlerini yerine getirme yükümlülüğünün bulunmadığı durumlarda, söz konusu işlemler özkaynağıa dayalı işlem olarak muhasebeleştirilir. Her bir bağılı ortaklık çalışanalardan alınan hizmetleri, Ek A’da tanımlanan özkaynağıa dayalı finansal araçların, ana ortaklık tarafından söz konusu finansal araçlara ilişkin hakların ilk olarak verildiğı tarihteki gerçeğe uygun değerini ve çalışanların her bir bağılı ortaklığa hizmet verdiğı hakediş döneminin oranını baz alarak ölçer.

- B60. Bağılı ortaklık, ana ortaklığın özkaynağıa dayalı finansal araçları ile yapılan bir işlemi çalışanlarıyla gerçekleştirme yükümlülüğünün bulunması durumunda, söz konusu işlemi nakde dayalı işlem olarak muhasebeleştirir. Her bağılı ortaklık, alınan hizmetleri, özkaynağıa dayalı finansal araçların ihraç tarihlerindeki gerçeğe uygun değeri temel alarak, çalışanların her bir bağılı ortaklığa hizmet verdiğı hakediş döneminin oranına göre ölçer. Buna ek olarak her bağılı ortaklık, özkaynağıa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerindeki her değışikliğı çalışanın söz konusu bağılı ortaklığa hizmet ettiğı dönem boyunca, muhasebeleştirir.
- B61. Böyle bir çalışan, grup işletmeleri arasında transfer edildikten sonra, Ek A’da tanımlanan piyasa koşulu dışındaki hakediş koşulunu karşılamayabilir; yani çalışan, hizmet süresini tamamlamadan önce söz konusu gruptan ayrılabilir. Bu durumda, hakediş koşulu gruba hizmet etmek olduğı için her bağılı ortaklık, çalışandan elde edilen hizmete ilişkin olarak önceden muhasebeleştirilen tutarı, 19 uncu Paragrafta yer alan ilkeler uyarınca düzeltir. Bu yüzden, ana ortaklık tarafından ihraç edilen özkaynağıa dayalı finansal araçlara ilişkin haklar, çalışanların piyasa koşulu dışındaki hakediş koşulunu karşılamaması nedeniyle elde edilemiyorsa, herhangi bir grup işletmesinin finansal tablolarında söz konusu çalışandan alınan hizmete ilişkin hiçbir tutar birikimli olarak muhasebeleştirilmez.